

Henna Hautala
Anu Suomalainen

Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK), diakoniatyö
Sosionomi (AMK), kirkon varhaiskasvatus
Opinnäytetyö, 2021

**”TODELLINEN HENKIREIKÄ JA KAIKIN PUOLIN TOIMIVA
APU ALUSTA ASTI”**

**Tutkimus Lohjan seurakunnan Arki toimivaksi -perhetyön mallin
toimintaedellytyksistä ja merkityksestä perheille**

TIIVISTELMÄ

Henna Hautala ja Anu Suomalainen

”Todellinen henkireikä ja kaikin puolin toimiva apu alusta asti”. Tutkimus Lohjan seurakunnan Arki toimivaksi -perhetyön mallin toimintaedellytyksistä ja merkityksestä perheille

Sivuja 60 ja liitteitä 4

Kevät 2021

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK), diakoniatyö

Sosionomi (AMK), kirkon varhaiskasvatus

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millainen merkitys Arki toimivaksi -perhetyöllä on perheille ja perehtyä sen toimintaedellytyksiin ja -periaatteisiin. Tutkimuksessa selvitettiin perhetyöntekijöiden ajatuksia ja kokemuksia seurakunnan asemasta sekä merkityksestä perhetyön palvelukentässä. Tutkimuksessa käsiteltiin myös kristillisyyden roolia Arki toimivaksi -perhetyössä ja muussa Lohjan seurakunnan perhetyössä. Tavoitteena oli tuoda esiin perheiden arjessa kohtamia haasteita ja perustella ennaltaehkäisevän perhetyön tarve. Tavoitteena oli, että opinnäytetyö olisi muille seurakunnille avuksi heidän aloittaessaan mallin mukaisen perhetyön toteuttamisen. Tavoitteena oli myös, että tulokset palvelevat toiminnan kehittämistyössä.

Teoreettiset lähtökohdat laadittiin keräämällä aineistoa kirjallisuudesta, verkkojulkaisuista sekä henkilökohtaisista tiedonannoista. Tutkimusta taustoitettiin kirjoittamalla muun muassa lasten, nuorten ja perheiden palveluista ja palvelutarpeista, perhetyön muodoista ja toimintaympäristöstä sekä Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toiminnasta, strategioista ja yhteistyökumppanistamme Lohjan seurakunnasta.

Tutkimuksemme on monimenetelmäinen. Arki toimivaksi -perhetyöntekijöiden teemahaastattelussa käytettiin laadullista eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Arki toimivaksi -perhetyön asiakasperheille lähetettiin sähköinen asiakaskysely, jossa käytettiin pääasiassa määrällistä eli kvantitatiivista tutkimusmenetelmää.

Tutkimustulosten mukaan ennaltaehkäisevälle, matalan kynnyksen työmuodolle on perheiden mukaan selkeä tarve. Seurakunta koettiin toimijana helposti lähestyttäväksi ja perhetyön tuki arkea kannattelevaksi voimavaraksi. Arki toimivaksi -perhetyöntekijöiden ajatukset ja kokemukset puolsivat samoja näkemyksiä. Kristillisuus työmuodossa ilmeni inhimillisyytenä ja lähimmäisenrakkautena ja arvostava kohtaaminen koettiin yhdeksi perhetyön tärkeimmistä työvälineistä. Arki toimivaksi -perhetyön kehittämiskohteeksi nousivat yhteistyön syventäminen eri toimijoiden kanssa sekä tiedottaminen. Kiinnostus Arki toimivaksi -mallin mukaisesta perhetyöstä on herännyt projektimme aikana myös muissa seurakunnissa.

Asiasanat: ennaltaehkäisevä perhetyö, Lohjan seurakunta, perhepalvelut, perhetyö, seurakunnan perhetyö

ABSTRACT

Henna Hautala and Anu Suomalainen

"A true life line and a useful help all-round since the very first day". A study of the operating conditions and the meaning for the customer families in the *Arki toimivaksi* -family work model of Lohja parish

Pages 60 and appendices 4

Spring 2021

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Social Services

Option in Christian Diaconal Social Work

Option in Christian Early Childhood Education and Care

Bachelor of Social Services

The thesis studies a model of family work of Lohja parish. The model aims to the functional everyday life and is called *Arki toimivaksi*. The objective of this thesis was to find out what kind of importance the family work of the model has for the families and to study its operating conditions and principles. The thesis surveyed the family workers' thoughts and experiences on the position and meaning of the parish in the field of family services. The thesis also studied the role of Christianity in the model and in other types of family work implemented by Lohja parish. The goals of this study were: to point out the challenges that families face in their everyday lives and justify the need for preventive family work and to be useful for other parishes that are adopting the model. In addition, the results of the thesis aim to support the development of the model and the family work.

The material for the theoretical background was collected from literature, online publications and professionals. The thesis researched the services for children, adolescents and families and the need for these services, the operating environment and the forms of family work as well as the operation and strategies of Finland's Evangelical Lutheran Church and our partner the Lohja parish. This study was a mixed methods research. A qualitative research method was used for the *Arki toimivaksi* -family workers' thematic interviews. A quantitative research method was mainly used with the online questionnaire that was sent to the *Arki toimivaksi* -customer families.

According to the results the families state that there is a clear need for preventive and low threshold form of family work. The parish was considered as easy-to-approach and family work as a supportive resource in everyday life. The thoughts and experiences of the family workers supported these views. In the model Christianity was seen as humanity and the Christian virtue of charity and the respectful encounter were seen as one of the most important aspects in the family work. Development suggestions for the model of *Arki toimivaksi* are deepening co-operation with different operators and sharing information. Other parishes have taken interest in *Arki toimivaksi* -family work form during our study.

Keywords: family services, family work, Lohja parish, parish family work, preventive family work

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 PERHEIDEN HYVINVOINTI, PALVELUTARPEET JA PALVELUT	6
2.1 Lasten ja perheiden hyvinvointi ja siihen vaikuttavat tekijät	6
2.2 Perheiden palvelutarpeet, palvelujen saatavuus ja tuen riittävyys	7
2.3 Lasten ja perheiden palvelut	8
2.3.1 Perhetyön muodot.....	10
2.3.2 Perhetyötä ohjaavat lait ja asetukset	10
2.3.3 Lohjan kaupungin lapsi- ja perhepalvelut.....	11
2.3.4 Lohjan alueella perhetyöhön vaikuttavat hankkeet	14
3 SUOMEN EVANKELIS-LUTERILAISEN KIRKON STRATEGIAT, TOIMINTA JA SEURAKUNNAN PERHETYÖ LOHJALLA.....	15
4 ARKI TOIMIVAKSI -PERHETYÖN MALLI	21
5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	24
6 OPINNÄYTETYÖPROSESSIN KUVAUS	26
7 TUTKIMUSMENETELMÄT, AINEISTON KERUU JA ANALYYSI.....	27
8 PERHETYÖNTEKIJÖIDEN TEEMAHAASTATTELUIJEN TULOKSET	31
8.1 Arki toimivaksi -perhetyön toimintaedellytykset ja toiminnan käynnistäminen	31
8.2 Perheiden tuen tarpeet sekä Arki toimivaksi -perhetyön tarve ja merkitys perheille	34
8.3 Seurakunnan perhetyön asema ja merkitys perhetyön palvelukentässä	36
8.4 Kristillisyys Arki toimivaksi -perhetyössä ja muussa Lohjan seurakunnan perhetyössä	37
8.5 Arki toimivaksi -perhetyön vahvuudet, haasteet ja kehittäminen.....	38
9 ASIAKASPERHEIDEN KYSELYTUTKIMUKSEN TULOKSET	40
9.1 Perheiden taustatiedot, voimavarat ja perheiden kohtaamat haasteet	40

9.2 Tuen tarve ja riittävyys	43
9.3 Arki toimivaksi -perhetyön merkitys perheille	44
9.4 Kristillisuus Arki toimivaksi -perhetyössä	45
9.5 Palvelun piiriin ohjautuminen ja seurakunta perhetyön toimijana	47
10 JOHTOPÄÄTÖKSET	48
10.1 Pohdinta	48
10.2 Kehitysehdotukset.....	55
10.3 Ammatillinen kasvuprosessi.....	58
LÄHTEET.....	61
LIITE 1. Edistävät ja ehkäisevät lasten, nuorten ja perheiden palvelut ja toiminta	69
LIITE 2. Haastattelukysymykset perhetyöntekijöiden teemahaastatteluun ..	70
LIITE 3. Kyselylomake asiakasperheille.....	73
LIITE 4. Tutkimuslupa	76

1 JOHDANTO

Nyky-yhteiskunnassa perheet kohtaavat monenlaisia haasteita, esimerkiksi voimavarojen puutetta ja köyhyyttä. Perhepalvelujen palvelujärjestelmä on pirstaleinen ja asiakkaan voi olla vaikea löytää oikeanlaista apua ja tukea haastavassa elämäntilanteessa. Perheiden monimuotoisuus on lisääntynyt eikä palveluja voi enää suunnitella pelkästään ydinperheitä ajatellen. Seurakunnan perustehtävä on palvella lähimmäistä. Lähimmäisenrakkkaus ja rinnalla kulkeminen toteutuvat Lohjan seurakunnassa muun muassa Arki toimivaksi -perhetyön muodossa. Arki toimivaksi -perhetyö on kohdistettu lapsiperheisiin, joissa tarvitaan apua arkeen esimerkiksi vanhempien tai vanhemman väsymyksen, arjenhallinnan kysymysten, elämäntilanteen muutoksen tai vanhemmuuden vuorovaikutuskysymysten vuoksi.

Opinnäytetyömme aiheena on Lohjan seurakunnassa käytössä oleva Arki toimivaksi -perhetyön malli. Kyseessä on asiakasperheiden kotona toteutettava, ennaltaehkäisevä matalan kynnyksen työmuoto. Työssämme selvitämme Arki toimivaksi -mallin mukaisen perhetyön toimintaedellytyksiä ja merkitystä perheille sekä perhetyöntekijöiden ajatuksia ja kokemuksia seurakunnan asemasta ja merkityksestä perhetyön palvelukentässä. Käsittelemme myös kristillisyyden roolia Arki toimivaksi -perhetyössä ja muussa Lohjan seurakunnan perhetyössä. Opinnäytetyömme toteutettiin yhteistyössä Lohjan seurakunnan ja Arki toimivaksi -perhetyön asiakasperheiden kanssa. Selvitämme opinnäytetyössämme myös mallin mukaisen perhetyön käynnistämisen huomioon otettavia asioita. Seurakunnat voivat halutessaan hyödyntää opinnäytetyömme sisältöä käynnistäessään Arki toimivaksi -mallin mukaista perhetyötä tai kehittäessään jo käynnissä olevaa toimintaa.

Valitsimme opinnäytetyömme aiheeksi Arki toimivaksi -perhetyön, johon toinen meistä opinnäytetyön tekijöistä pääsi tutustumaan keväällä 2020 osana työharjoitteluaan Espoonlahden seurakunnassa. Innostuimme tästä ajankohtaisesta, mielenkiintoisesta ja tärkeästä aiheesta. Opinnäytetyömme ei ole osa suurempaa

tutkimusta tai hanketta, vaan toteutamme sen omien intressiemme näkökulmasta yhteistyössä Lohjan seurakunnan kanssa.

Vuonna 2011 julkaistussa Sosiaalisesti kestävä Suomi 2020 Sosiaali- ja terveyspolitiikan strategiassa suunnitellaan ennalta ehkäisevien sosiaali- ja terveyspalvelujen painottamista sekä varhaiseen ja tehokkaaseen tukeen panostamista (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011). Lohjan seurakunnan Arki toimivaksi -perhetyö on linjassa näiden tavoitteiden kanssa täydentäen ennaltaehkäisevien perhepalvelujen tarjontaa.

Toinen meistä opiskelee sosionomi (AMK), diakoniatyö -tutkintoa ja toinen sosionomi (AMK), kirkon varhaiskasvatus -tutkintoa. Saamme molemmat sekä sosionomin pätevyyden että kirkollisen pätevyyden. Toinen meistä suuntautuu kirkon diakoniatyöntekijän työtehtäviin ja toinen kirkon lapsityön ja varhaiskasvatuksen ohjaajan työtehtäviin. Kirkon varhaiskasvatuksen opinnot antavat pätevyyden myös varhaiskasvatuksen opettajana toimimiseen. Pätevyksien saavuttaminen edellyttää osaamisemme osoittamista myös opinnäytetyössämme. Tämän vuoksi käsittelemme taustateoriassa myös evankelis-luterilaisen kirkon toimintaympäristöä, strategioita, diakoniatyötä ja varhaiskasvatusta sekä pedagogiikkaa.

2 PERHEIDEN HYVINVOINTI, PALVELUTARPEET JA PALVELUT

2.1 Lasten ja perheiden hyvinvointi ja siihen vaikuttavat tekijät

Perheellä tarkoitetaan samassa asunnossa asuvia henkilöitä, jotka ovat avioliitossa, avoliitossa tai rekisteröityneessä parisuhteessa ja heidän lapsiaan. Perheitä ovat myös yhdessä asuvat lapsettomat avioparit, avoparit ja rekisteröidyssä parisuhteessa olevat pariskunnat sekä lastensa kanssa asuvat yksinhuoltajat. Lapsiperheissä asuu vähintään yksi alaikäinen lapsi. (Tilastokeskus. Tietoa tilastoista. Käsitteet. P. Perhe). Arki toimivaksi -perhetyö on suunnattu lapsiperheille,

joissa on alle kouluikäisiä lapsia. Tässä opinnäytetyössä käytämme heistä nimitystä asiakasperhe.

Lasten ja nuorten terveyserot ovat lisääntyneet, vaikka terveys ja hyvinvointi onkin keskimäärin aiempaa parempaa. Moniongelmaisten perheiden määrä on kasvanut ja lapsiperheköyhyys lisääntynyt. (Perälä, Halme & Nykänen 2012, 12.) Lapsiperheiden vanhemmat kokevat terveytensä monilta osin paremmaksi ja itsensä onnellisemmiksi kuin lapsettomat aikuiset. Kuitenkin yksinhuoltajilla ja perheillä, joissa on enemmän kuin kaksi lasta, esiintyy selvästi muita suurempia terveys- ja hyvinvointiongelmia. Lasten ja nuorten hyvinvointiin, terveyteen ja elintapoihin vaikuttavat muun muassa vanhempien esimerkki, perhetyyppi, vanhempien taloudellinen tilanne ja sosioekonominen asema. Nuorilla erot terveydessä ja hyvinvoinnissa ovat suurempia kuin neuvolaikäisillä. Terveys- ja hyvinvointierojen kaventamisessa ennaltaehkäisevien palvelujen kohdentaminen on tärkeää. (Kaikkonen, Mäki, Murto, Pentala, Hakulinen-Viitanen & Laatikainen 2014, 152–165.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen Kansallinen syntymäkohortti 1987 -tutkimus osoittaa, että hyvinvointi ja ongelmat ovat ylisukupolvisia. Vanhempien matala koulutustaso, taloudelliset ongelmat ja mielenterveysongelmat lisäävät riskiä lasten matalaan koulutustasoon, psykiatrisen erikoissairaanhoidon tarpeeseen, merkintöihin poliisin tai oikeuslaitoksen rekistereissä ja toimeentulotukeen turvautumiseen. Monesti terveys- ja hyvinvointiongelmät näyttäytyvät pitkällä viiveellä. Hyvinvointia tulisi kuitenkin tukea ennaltaehkäisevästi ennen vaikeiden oireiden ilmaantumista. (Paananen & Gissler 2014, 208–214.)

2.2 Perheiden palvelutarpeet, palvelujen saatavuus ja tuen riittävyys

Arjen haasteet perheissä ovat yleisiä ja moniongelmaisten perheiden määrä on kasvanut. Pienten lasten vanhempien huolenaiheita ovat muun muassa heidän oma jaksamisensa vanhempana, perheen yhteisen ajan riittämättömyys, vanhemmuuden taidot ja maltin menettäminen ristiriitatilanteissa. Vanhemmat kokevat saavansa hyvin apua lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyviin huoliin, mutta

vanhemmuuteen, yksinäisyyteen, parisuhdeongelmiin, lähisuhdeväkivaltaan ja päihde- ja mielenterveysongelmiin liittyvä apu on harvinaisempaa. Tämä voi johtua siitä, että näiden huolien tunnistaminen lapsi- ja perhepalveluissa on hankalampaa. Kuntien ja muiden palveluntuottajien palveluissa on eroja niin saatavuudessa kuin palveluvalikoimassakin. Perheet kokevat palvelut hajanaisiksi, mikä vaikeuttaa myös palveluihin pääsyä. (Perälä ym. 2012, 12–14.)

Universaaleilla palveluilla tarkoitetaan kaikille avoimia palveluja, kuten äitiys- ja lastenneuvolaa, päivähoidtoa, esiopetusta, koulua, kouluterveydenhoitoa ja terveyskeskus- ja lääkäripalveluja. Useimmat vanhemmat kokevat saavansa näistä palveluista riittävästi tukea. Sen sijaan kohdennetuissa palveluissa, kuten kasvatusta- ja perheneuvolan, lastensuojelun, opiskeluhoollon psykologin, kuraattorin ja poliisin palvelut koettiin useammin riittämättömiksi tai saavuttamattomiksi. Palvelujen helppo saatavuus lisää myös saadun tuen kokemista riittäväksi. Sosioekonominen asema ja siviilisääty vaikuttavat tuen saatavuuteen. Puutteita palvelujen saatavuudessa ja tuen riittävydessä kokevat eniten yksinhuoltajat ja toimeentulonsa kanssa kamppailevat vanhemmat. Myös huono terveys, tyytymättömyys parisuhteeseen ja ongelmien kasaantuminen heikentävät tuen saatavuutta ja tuen riittävyttä. (Perälä, Halme & Kanste 2014, 229–238.)

Lasten ja perheiden palvelut tulisivat kuitenkin olla perheen sosioekonomisesta asemasta ja taloudellisesta tilanteesta riippumattomia ja kaikkien tuentarpeeseen vastaavia. Palveluita tulisi kohdentaa niitä eniten tarvitseville ja ennaltaehkäiseviä palveluja tulisi vahvistaa. Ennaltaehkäisevät, toimivat ja kaikille tarvitseville saatavilla olevat palvelut ovat avainasemassa lapsiperheiden terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitämisessä sekä terveys- ja hyvinvointierojen kaventamisessa. (Perälä ym. 2014, 234–238.)

2.3 Lasten ja perheiden palvelut

Lasten ja perheiden palveluilla tuetaan lasten kasvua ja kehitystä, vahvistetaan perheiden voimavaroja sekä lasten ja perheiden hyvinvointia ja terveyttä. Palvelut ovat joko terveyttä ja hyvinvointia edistäviä tai ongelmia ennaltaehkäiseviä tai

korjaavia. Osa palveluista on suunnattu koko ikäryhmälle ja osa on kohdennettu niitä tarvitseville. Lähes kaikki lapset tai perheet käyttävät äitiys- ja lastenneuvolapalveluja, koulu- ja opiskelijaterveydenhuoltoa ja päivähoitoa sekä osallistuvat esi- ja perusopetukseen ja ammatilliseen koulutukseen tai lukio-opetukseen. Intensiivisempi erityis- ja erikoispalvelujen kanssa toteutettava tuki on korjaavaa palvelua. Tuen tarpeiden varhainen tunnistaminen ja tuen oikea-aikainen saaminen ovat tärkeitä lapsi- ja perhepalveluissa ja siihen tarvitaan moniammatillista yhteistyötä. Perheiden on vaikeaa hahmottaa monien eri palveluntuottajien järjestämien palvelujen kokonaisuutta. (Perälä, Salonen, Halme & Nykänen, 2011, 17–18.)

Kunnissa terveydenhuollon alaisia lapsi- ja perhepalveluja ovat lapsi- ja perhepalveluja antavat äitiys- ja lastenneuvolat, kouluterveydenhuolto, muut terveyskeskuspalvelut ja erikoissairaanhoido. Sosiaalitoimen alaisia lapsi- ja perhepalveluita ovat muun muassa varhaiskasvatus, avoin varhaiskasvatus, lastensuojelu, perheiden sosiaalityö, kasvatus- ja perheneuvolat. Esiopetukseen liittyvät palvelut voivat olla sosiaali- tai opetustoimen alaisia. Lisäksi lapsi- ja perhepalveluja tuottavat opetustoimi, kulttuuri- ja liikuntatoimi, yksityinen sektori sekä kolmas sektori eli esimerkiksi järjestöt ja seurakunnat. (Perälä, Salonen, Halme & Nykänen, 2011, 17–18.)

Perälän, Halmeen ja Nykäsen vuonna 2012 julkaistussa kirjassa Lasten, nuorten ja perheiden palveluja yhteensovittava johtaminen on kuvio edistävästä, ehkäisevästä sekä korjaavista lasten, nuorten ja perheiden palveluista ja toiminnasta. Mielestämme tämä havainnollistaa hyvin palveluverkoston laajuutta, palvelujen eri muotoja ja tuo esiin eri palveluntuottajia. Teimme sitä mukaillen kaavion lasten, nuorten ja perheiden palveluista opinnäytetyömme liitteeksi. (Liite 1.) Lapsiperheet kohtaavat arjessa paljon erilaisia palveluja. Etenkin arkea tukevia palveluja käyttäessään he eivät välttämättä edes mieti käyttävänsä palveluja. Esimerkiksi leikkipuistossa ollessaan ei välttämättä tule ajatelleeksi, että hyödyntää kunnan tarjoamaa arjen tuen palvelua. Palveluverkosto on monipuolinen, mutta myös hajanainen, mikä luo selkeän tarpeen palveluohjaukselle ja matalan kynnyksen ennaltaehkäiseville palveluille.

2.3.1 Perhetyön muodot

Perhetyö painottuu ennaltaehkäisevään perhetyöhön, lastensuojelun perhetyöhön sekä vaativan perhetyön erityisalueeseen. Ennaltaehkäisevän perhetyön palveluihin kuuluvat muun muassa kotipalvelu, neuvolapalvelut, päivähoito sekä koulun perhetyö. Lastensuojelun perhetyössä työskentely on intensiivistä ja kuntouttavaa. Vaativaa perhetyötä tehdään erikoissairaanhoidon psykiatrisilla osastoilla, lastenpsykiatriassa sekä lastenosastoilla. Myös Ensi- ja turvakodeissa tehtävä työ, sekä maahanmuuttajatyö ovat usein vaativaa perhetyötä. Ennaltaehkäisevässä perhetyössä painottuvat tuen lyhytaikainen kesto ja palvelut, jotka ovat kaikkien saatavilla. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2012, 72.)

Lastensuojelun perhetyö vaatii lastensuojelutarpeen selvityksen ja tällöin huoli lapsesta on selvästi herännyt. Työskentely on pitkäkestoisempaa ja perhettä joudutaan joskus velvoittamaan ottamaan vastaan lastensuojelullinen palvelu. Vaativassa perhetyössä työskennellään erityisalueella, jolloin työntekijältä tarvitaan usein erityisosaamista. Huoli lapsesta on suuri ja ongelmat aiheuttavat vakavan riskin lapsen hyvinvoinnille ja kehitykselle. (Järvinen ym. 2012, 72.)

2.3.2 Perhetyötä ohjaavat lait ja asetukset

Sosiaalihuoltolaki (L 1301/2014) ja lastensuojelulaki (L 471/2007) velvoittavat kunnat tuottamaan perhetyötä tai tarjoamaan sitä ostopalveluna. Sosiaalihuoltolain (L 1301/2014) mukainen perhetyö ei edellytä lastensuojelun asiakkuutta ja sitä voidaan tehdä myös niin sanottuna matalan kynnyksen ennaltaehkäisevänä toimintana. Sosiaalihuoltolain (L 1301/2014) mukaista perhetyötä tehdään perheiden kotona esimerkiksi arjen toiminnoissa auttamisen ja keskustelun muodossa ja se keskittyy lapsen edun turvaamiseen. Tehostettu perhetyö on lastensuojelulain (L 417/2007) mukaista ja sosiaalihuoltolain mukaista perhetyötä intensiivisempää. Tehostettua perhetyötä tehdään yleensä haastavissa tilanteissa olevissa perheissä ja siihen voidaan myös velvoittaa lastensuojelun toimesta. (Terveystieteiden tutkimuskeskus. Julkaisut. Sähköiset käsikirjat. Lastensuojelun

käsikirja. Työprosessit. Lastensuojelun avohuolto. Lastensuojelun avohuollon tukitoimet. Perhetyö ja tehostettu perhetyö.)

Uusi sosiaalihoitolaki (L 1301/2014) astui voimaan vuonna 2015. Lapsi- ja perhepalvelujen painopiste muuttui lastensuojelun palveluista yleisiin palveluihin kuten lapsiperheiden sosiaalityöhön, kotipalveluun ja perhetyöhön. Ennaltaehkäisevää työtä siis painotettiin entistä enemmän. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016.) Sosiaalihoitolaki (L 1301/2014) määrittelee sosiaalipalvelut yksilön, perheen ja yhteisön toimintakykyä, sosiaalista hyvinvointia, turvallisuutta ja osallisuutta edistäviksi ja ylläpitäviksi palveluiksi. Sosiaalihoitolain mukaan lapset ja perheet ovat oikeutettuja saamaan lapsen kasvun ja kehityksen turvaamiseksi välttämättömät palvelut tarpeiden mukaisesti. Sosiaalihoitolain mukaisia lapsille ja perheille suunnattuja palveluja ovat sosiaaliohjaus, perhetyö, kotipalvelu ja kasvatus- ja perheneuvonta. (L 1301/2014.)

Arki toimivaksi -perhetyö on luonteeltaan samankaltaista kuin sosiaalihoitolain (L 1301/2014) mukainen perhetyö, jota kunnat ovat veloitettuja tekemään tai tuottamaan lain mukaisesti. Molemmat työmuodot ovat ennaltaehkäiseviä ja helposti saavutettavia perhepalveluja. Laki ei kuitenkaan velvoita seurakuntaa tarjoamaan kyseistä palvelua perheille. Seurakunnalla on myös mahdollisuus päättää esimerkiksi asiakasprosessista itsenäisemmin ja asiakaskohtaisemmin kuin kunnilla, jotka ovat veloitettuja tarjoamaan ennaltaehkäisevää perhetyötä kuntalaisten tarpeiden mukaan. (L 1301/2014.)

2.3.3 Lohjan kaupungin lapsi- ja perhepalvelut

Lohja on lapsimyönteinen kaupunki, jonka palvelutarjonnassa huomioidaan sekä lapset että perheet monipuolisesti. Lohjan kaupungin lapsi- ja perhepalvelutarjontaan kuuluvat lapsiperheiden palveluohjaus, neuvonta hätätilanteissa sekä erilaiset päivystyspalvelut, äitiys- ja lastenneuvolapalvelut, koulu- sekä opiskelijaterveydenhuollon palvelut, perheneuvolan palvelut sekä perhekeskukset, neuropsykologin ja puheterapian palvelut, lapsiperheiden kotipalvelu ja ehkäisevän perhetyön palvelut. (Lohja. Sosiaali- ja terveystyö. Lapsi- ja perheet.)

Perhetyötä tekevät myös monet kolmannen sektorin toimijat. Kolmannella sektorilla tarkoitetaan kansalaisyhteiskunnan järjestöjä ja säätiöitä (Jyväskylän yliopisto. Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali. Sanasto. Sanahakemisto. Kolmas sektori). Seurakunta käsitetään usein myös kolmannen sektorin toimijaksi, vaikka se ei ole järjestö tai säätiö. Lohjan seudulla perhetyötä tekeviä kolmannen sektorin toimijoita ovat Lohjan seurakunnan lisäksi esimerkiksi Mannerheimin Lastensuojeluliiton Uudenmaan piiri ja paikallisyhdistykset ja helluntaiseurakunta. (Kaarina Stenberg ja Katja Vesanen, henkilökohtainen tiedonanto 8.9.2020.)

Lapsiperheiden palveluohjaus on kanava, josta saa ohjausta ja neuvontaa arjen eri tilanteisiin. Palvelu on suunnattu sekä lapsiperheille että lapsiperheiden kanssa työskenteleville. Palvelun tavoitteena on auttaa perheitä löytämään oikeanlainen tuki perheen erilaisiin tarpeisiin. Palveluohjaaja tekee palvelutarpeen arvioinnin, asiakasta kuunnellen. Lapsiperheiden palveluohjaus on maksuton palvelu. Lohjan kaupungin verkkosivustolta löytyy perhepalvelujen palvelukartasto. Palveluohjaajalle voi joko soittaa tai ottaa yhteyttä ”pyydä apua” -napin välityksellä, jolloin asiakas voi pyytää ohjausta nimettömänä. (Lohja. Sosiaali- ja terveystieteiden palvelut. Lapset ja perheet. Lapsiperheiden palveluohjaus.)

Ehkäisevä perhetyö tekee yhteistyötä lapsiperheiden kotipalvelun sekä perhekeskuksen kanssa muodostaen näin palvelukokonaisuuden. Ehkäisevän perhetyön tarkoituksena on tukea asiakasperheen arjen toimivuutta ja työskentelyssä huomioidaan koko perhe. Perheen omia voimavaroja pyritään vahvistamaan ja niiden avulla löytämään keinoja tavoitteen saavuttamiseksi. Ehkäisevä perhetyö tukee perhettä jo odotusaikana ja apua voi saada niin pitkään, kun perheessä on alaikäinen lapsi. Työskentely tapahtuu useimmiten perheen kotona. Tukea ja apua voi saada myös vanhemmuuden haasteisiin, lapsen käytöspulmiin, lapsen univaikeuksiin tai vatsavaivoihin, vanhempien jaksamiseen sekä vuorovaikutukseen liittyviin kysymyksiin tai muihin arjen sujumiseen liittyviin ongelmiin. (Lohja. Sosiaali- ja terveystieteiden palvelut. Lapset ja perheet. Ehkäisevä perhetyö.)

Lapsiperheiden kotipalvelu on tuki, jota voidaan myöntää lapsiperheelle tilapäisen avun tarpeeseen. Kotipalvelusta saatava arjen tuki voi olla esimerkiksi lastenhoitoapua, kodinhoidon apua, tukea vanhemmuuteen tai apua arkirutiinien hoitamiseen. Lapsiperheiden kotipalvelu on maksullista ja sitä myönnetään perheelle määrääjäksi. Kotipalvelun tarpeen arviointi tehdään yksilökohtaisesti. (Lohja. Sosiaali- ja terveystyöt. Lapset ja perheet. Lapsiperheiden kotipalvelu.)

Lapsiperheiden sosiaalipalvelut käsittävät perheoikeudelliset palvelut, perhesosiaalityön sekä lastensuojelun palvelut. Perheoikeudelliset palvelut auttavat perhettä erotilanteessa, isyyden ja äitiyden selvittämisessä, lapsen huoltoon, elatukseen, tapaamiseen tai asumiseen liittyvissä asioissa sekä adoptiokysymyksissä. Perhesosiaalityö tukee perheitä, joissa on alaikäisiä lapsia. Heikko taloudellinen tilanne, työttömyys, päihteiden käyttö, vanhempien uupumus, ristiriidat perheen sisällä tai lapsen kasvatukselliset ongelmat voivat olla sellaisia haasteita, joihin perhesosiaalityöstä voi saada apua ja tukea. Perhesosiaalityötä tehdään yhteistyössä perhetyön sekä kotipalvelun kanssa. Työskentelyssä ovat tarvittaessa mukana myös muut kunnan palvelut sekä perheen läheisverkosto. (Lohja. Sosiaali- ja terveystyöt. Sosiaalipalvelut. Lapsiperheiden sosiaalipalvelut.)

Lastensuojelun palvelut ovat tarkoitettu lapselle ja perheelle silloin, kun heillä on lastensuojelun asiakkuus. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelutyötä koordinoi sosiaalityöntekijä, joka myös vastaa lapsen asioista sekä asiakasprosessista. Avohuollon tukitoimilla autetaan perhettä parantamaan elämänlaatua. Tukitoimet perustuvat asiakassuunnitelmaan, joka on laadittu yhdessä lapsen ja perheen kanssa. Mikäli avohuollon tukitoimet eivät ole riittäviä, lapsella on oikeus kodin ulkopuolella tapahtuvaan sijaishuoltoon ja huostaanottoon. Sijaishuoltoa toteutetaan perhehoidossa, lastensuojelulaitoksessa tai joskus myös sukulaisperheessä. Sijoituksen jälkeen täysi-ikäiseksi tullut nuori saa halutessaan tukea jälkihuollon palveluista, joilla tuetaan lapsen tai nuoren itsenäistymistä. (Lohja. Sosiaali- ja terveystyöt. Sosiaalipalvelut. Lapsiperheiden sosiaalipalvelut.)

2.3.4 Lohjan alueella perhetyöhön vaikuttavat hankkeet

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE) on hallitusohjelman mukainen hanke. Sen tavoitteena on vahvistaa lasten, nuorten ja perheiden saamaa tukea, turvata lapsen ja nuorten oppimista, parantaa asiakkaiden kokemuksia perhepalveluista, vähentää raskaiden sosiaalipalvelujen tarvetta, kiinnittää huomiota ammattilaisten työssä jaksamiseen, ehkäistä eriarvoistumisen kehittymistä ja lisätä työn vaikuttavuutta. Muutosohjelma käynnistyi vuonna 2016 ja jatkuu vuoteen 2022. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tutkimus ja kehittäminen. Tutkimus ja hankkeet. Lapset, nuoret ja perheet- tutkimukset ja hankkeet. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE).)

Lohjan kaupunki oli mukana, *LAPE-Uusimaa-Yhdessä olemme enemmän* -muutosohjelmassa ja tutkimuksen tulokset vuosilta 2017–2018 ovat luettavissa verkkojulkaisuna. Lohjan yhtenä tulevaisuuden tavoitteena on, että lapsivaikutusten arviointi olisi vuoteen 2030 mennessä arkipäiväistä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tutkimus ja kehittäminen. Tutkimus ja hankkeet. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE). LAPE maakunnissa. LAPE Uusimaa – yhdessä olemme enemmän.) Lapsivaikutusten arvioinnilla pyritään selvittämään, miten erilaiset päätökset sekä toimenpiteet vaikuttavat lasten oikeuksien toteutumiseen. Tätä arviointimenetelmää voidaan käyttää esimerkiksi palvelusuunnittelussa sekä kehitystyössä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lapset, nuoret ja perheet. Johtamisen tueksi. Lapsivaikutusten arviointi.)

Social Impact Bond on tulosperusteinen rahoitussopimus, jossa sijoittajilta kerätyillä varoilla rahoitetaan lasten ja nuorten hyvinvointia edistäviä hankkeita. Hankkeiden aikaansaamasta säästöstä osa palautetaan SIB-rahastoon ja näin vain saavutetuista tuloksista maksetaan. (Sitra. Artikkelit. Lapset ja nuoret. SIB kysymyksiä ja vastauksia.) Lapset SIB on vaikuttamisinvestoimiseen keskittynyt hanke, jota ovat toteuttamassa muun muassa Lastensuojelun Keskusliitto, FIM, SOS-Lapsikylä, THL sekä SIB-hankkeessa mukana olevat kaupungit. Hankkeen tarkoituksena on seurata lapsiperheiden palvelujen käyttöä sekä kerätä tietoa perheiden hyvinvoinnista. Tietojen perusteella kustannusten vaikuttavuutta arvioidaan ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos laatii tutkimuksen kerättyjen tietojen

perusteella. Seuranta-aika on vuoteen 2031 saakka. Lohjan kaupunki on mukana Lapset SIB- hankkeessa. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Tutkimus ja kehittäminen. Tutkimus ja hankkeet. Pitkittäistutkimus ehkäisevän toiminnan kustannusvaikuttavuudesta (Lapset SIB).)

3 SUOMEN EVANKELIS-LUTERILAISEN KIRKON STRATEGIAT, TOIMINTA JA SEURAKUNNAN PERHETYÖ LOHJALLA

Kirkon ja sen seurakuntien toimintaa ohjaavat erilaiset strategiat. Strategioiden tarkoituksena on luoda kirkon toiminnalle suuntaviivoja, joita seurakunnat yhdessä sitoutuvat toteuttamaan. Strategioiden tavoitteena on vaikuttaa pysyvämmiin kirkon toimintaan ja toimintatapoihin ja luoda tulevaisuudesta yhteistä näkömää, jota kohti seurakunnat työssään suuntaavat.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategia vuoteen 2015 oli Meidän kirkko. Meidän kirkko -strategian arvoina on pyhän kunnioitus, vastuullisuus, oikeudenmukaisuus ja totuudellisuus. Kirkon perustehtävänä on kutsua ihmisiä Jumalan yhteyteen sekä rakastaa lähimmäistä ja luomakuntaa. Meidän kirkko -strategian suuntaviivat pyrkivät vahvistamaan hengellistä elämää ja kirkon jäsenyyden merkitystä, parantamaan vuorovaikutusta ja viestintää sekä kehittämään henkilöstörakennetta niin että se palvelee seurakunnan toimintaa. Heikompien aseman parantaminen ja turvaaminen on kirkon työn ydintä. Tärkeää myös on, että strategia on prosessi, joka jatkuu aktiivisena. Seurakuntalaisten osallisuutta lisätään eri toiminnan aloilla ja työntekijäkeskeisyys on väistymässä taka-alalle. (Suomen ev.lut. kirkko. Plus. Hallinto ja talous. Strategiat. Meidän kirkko -strategia.) Meidän kirkko -strategia ottaa myös kantaa perheiden arkielämän tukemisen tärkeyteen ja toteaa, että perheiden katsotaan olevan seurakunnalle tärkein yhteistyökumppani. Perheen arjen tukeminen koetaan keskeiseksi ja tärkeäksi tehtäväksi seurakunnassa. (Meidän kirkko. Osallisuuden yhteisö 2007.)

Meidän kirkko -strategiaa seurasi Kohtaamisen kirkko -strategia, joka vastaa muutoksen tarpeisiin ja ottaa kantaa Suomen evankelisluterilaisen kirkon toiminnan suuntaan vuosina 2016- 2020. Kohtaamisen kirkko tarjoaa toiminnallisia suuntaviivoja, joita myös kirkon työssä on tärkeä tarkastella. Kirkon tulee ottaa huomioon yhteiskunnalliset muutostarpeet. Seurakuntien strategiset suunnitelmat laaditaan paikallistasolla. On merkityksellistä, että strategiset linjaukset perustuvat suuntaviivoihin, joissa tunnistetaan toimintaympäristö ja sen muutokset. Tällä tavoin kirkko on mukana vastaamassa niihin yhteiskunnallisiin haasteisiin, jotka väistämättä nousevat myös kirkon työssä esiin. Kirkon tehtävä heikompi-osaisten auttajana on merkittävässä roolissa. Perheneuvonnan asiakasmäärät ovat nousussa, diakonisen avun tarve kasvaa ja kuuntelemisen tarve on myös lisääntynyt. (Suomen ev.lut. kirkko. Plus. Hallinto ja talous. Strategiat. Kohtaamisen kirkko.)

Ovet auki -strategia on julkaistu 22.9.2020 ja on voimassa vuoteen 2026 saakka. Seurakunnan jäsenmäärät ovat laskussa. Vihkimisten ja kasteiden määrät ovat olleet edelleen laskussa. Kokoava toiminta on supistunut entisestään ja kirkon sisäiset ristiriidat ovat kasvussa. Kiihvasta keskustelua käydään muun muassa naispappeudesta, samaa sukupuolta edustavien avioliittoon vihkimyksestä sekä siitä, minkälaista arvomaailmaa luterilainen seurakunta edustaa. Silti kirkko ja sen seurakunnat koetaan tärkeinä turvan ja lohdutuksen antajina. Kirkon luomaa toivoa pidetään tärkeänä ja koronapandemian aikana seurakuntien tehtävä korostui selvästi. (Suomen ev.lut. kirkko. Plus. Hallinto ja talous. Strategiat. Ovet auki.)

Uusi strategia keskittyy yhteiskunnan muutoksiin ja muutostarpeisiin. Osittain suuntaviivojen tarkastelun alla ovat olleet myös aikaisempien vuosien strategiat ja työskentelyä jatketaan aikaisempia strategioita vahvistaen. Oleellista on, että ovet pidetään auki, kohdataan lähimmäinen siellä missä hän on ja kutsutaan ihmisiä seurakunnan toimintaan sekä Kristuksen yhteyteen. Tähän vaaditaan yhteistä näkyä, rohkeutta ja ennen kaikkea tahtoa sekä sitoutumista. Ilmastonmuutos, digitalisaatio, tuloerojen kasvaminen, väestön ikärakenne ja sen muutokset sekä politiikan polarisaatio ovat muun muassa asioita, jotka aiheuttavat

yhteiskunnallista huolta ja joihin Ovet auki -strategialla halutaan vaikuttaa. (Suomen ev.lut. kirkko. Plus. Hallinto ja talous. Strategiat. Ovet auki.)

Kirkon elämää ja toimintaa ohjaa kirkon perustehtävä, joka on edistää Jumalan valtakuntaa ja julistaa maailman pelastajaa Jeesusta Kristusta. Tätä ydinsanomia toteutetaan esimerkiksi jumalanpalveluksessa. Seurakunta tarjoaa jumalanpalvelusten, viikkomessujen ja sanajumalanpalvelusten lisäksi myös monenlaista toimintaa kaikenikäisille. Lapsille ja nuorille järjestetään muun muassa kerhoja, leirejä, pyhäkouluja ja erilaisia tapahtumia. Perheille suunnattuun tarjontaan kuuluvat esimerkiksi perheleirit ja perhekerhot. Rippikoulu on nuorille usein tärkeä virstanpylväs ja tämän jälkeen nuorilla on mahdollisuus jatkaa esimerkiksi isokoulutukseen ja toimia ohjaajana tuleville rippinuurille. Ikäihmisille on tarjolla kerhoja, seurakuntapiirejä ja erilaisia retkiä.

Myös vapaaehtoistyötä tehdään seurakunnissa paljon ja se on monelle aktiiviselle seurakuntalaiselle pitkäkestoinen harrastus. Lähetystyön järjestämissä tapahtumissa kerätään varoja, joilla tuetaan rahallisesti seurakunnan omaa nimikkomaata ja tähän varainkeruutoimintaan voi myös seurakuntalainen osallistua. Diakoniatyö auttaa ja palvelee taloudellisesti apua kaipaavaa tai diakoniatyöntekijältä voi saada keskusteluapua. Seurakunnat tarjoavat myös perheneuvontaa. (Suomen ev.lut. kirkko. Tietoa kirkosta. Kirkon organisaatio. Seurakunnat. Toiminta.)

Kirkon perhetyön tavoitteena on vahvistaa perheiden ja parisuhteiden hyvinvointia muun muassa ennaltaehkäisevän ja vahvistavan perhetoiminnan kautta. Seurakunnat tukevat perheiden arkea, vanhemmuutta ja parisuhdetta. Perhelähtöisyys, hengellinen työote ja arvostava kohtaaminen ovat seurakunnan perhetyössä keskeisessä roolissa. Jokainen perhe on tärkeä ja yksilöllisyyttä arvostetaan. Seurakunnan työntekijä jalkautuu sinne missä ihmiset liikkuvat ja pyrkivät madaltamaan kynnyksiä sekä raja-aitoja siten, että jokainen tuntisi olonsa tervetulleeksi. Toiminta on tarkoitettu kaikille, ei ainoastaan kirkon jäsenille. (Suomen ev.lut. kirkko. Plus. Seurakuntaelämä. Aikuiset ja perhe. Perhetyö.)

Jokainen seurakunnan työntekijä kohtaa jossain vaiheessa perheitä, niin suntiot kuin toimistotyöntekijätkin. Seurakunnan ennaltaehkäisevä ja laaja-alainen perhetyö katsotaankin olevan osa jokaisen seurakunnan työntekijän perustehtävää. Laaja-alaisen perhetyöntekijän virkaa ei näin ollen ole välttämätöntä perustaa. Tehtävät voivat sisältyä niin lastenohjaajien kuin varhaiskasvatuksen ohjaajien työnkuvaan. (Suomen ev.lut. kirkko. Plus. Seurakuntaelämä. Aikuiset ja perhe. Perhetyö.)

Perhelähtöisen seurakunnan suuntaviivat on Kirkkohallituksen vuonna 2019 hyväksymä seurakunnan työn ja toiminnan tueksi tehty materiaali (Suomen ev.lut. kirkko. Plus. Seurakuntaelämä. Aikuiset ja perhe. Perhelähtöisen seurakunnan suuntaviivat). Dokumentin teemat ovat perhe voimavarana, läsnä oleva vuorovaikutus, toimintaympäristön tunteminen ja moniammatillinen yhteistyö. Dokumentin mukaan perhelähtöisyys näkyy seurakunnassa muun muassa perheiden osallistamisena ja kuuntelemisena sekä avoimuutena ja kunnioittavana kohtaamisena. Perhelähtöisen seurakunnan suuntaviivojen mukaan perhetyössä myös rohkaistaan perheitä löytämään yhteys Jumalaan ja toimitaan matkakumppaneina hengellisellä matkalla. (Kirkkohallitus 2019.)

Seurakunnan diakoniatyö auttaa ja palvelee heikoimmassa asemassa ja haavoittuvassa elämäntilanteessa olevaa lähimmäistä. Kirkon diakoniatyöntekijä toimii rauhan, yhdenvertaisuuden sekä oikeudenmukaisuuden puolesta. Diakoniatyön tehtävänä on varjella luomakuntaa sekä luoda yhteisöjä, joiden tarkoituksena on ihmisarvoisen ja hyvän elämän näkeminen, kokeminen ja edistäminen. Diakoniatyössä toimitaan heikommassa asemassa olevan lähimmäisen äänenä ja diakoniatyön tehtävä on nostaa yhteiskunnallisia epäkohtia esiin. Työskentelyn tavoitteena on yhdessä muiden yhteiskunnan toimijoiden kanssa edistää heikompi-osaisten ihmisten parempaa elämää. (Suomen ev.lut. kirkko. Plus. Seurakuntaelämä. Diakonia.)

Varhaiskasvatus on varhaiskasvatuslain mukaan lapsen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus, joka on tavoitteellista, suunnitelmallista ja pedagogiikkaan painottunutta. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on muun muassa edistää lapsen kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia kokonaisvaltaisesti. (L

540/2018.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018 on valtakunnallinen määräys, jonka Opetushallitus on antanut varhaiskasvatustalain (L 540/2018) perusteella. Tällä hetkellä voimassa oleva Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018 on tullut voimaan 1.1.2019. Varhaiskasvatustalaki (L 540/2018) velvoittaa laatimaan paikalliset ja lasten henkilökohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2018 mukaisesti. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018 ei ole kuitenkaan velvoittava määräys seurakunnan varhaiskasvatukselle (Opetushallitus 2018.) Myös varhaiskasvatustalaki säätelee vain kunnan, kuntayhtymän tai yksityisen palveluntuottajan järjestämää tai tuottamaa päiväkotitoimintaa ja perhepäivähoitoa (L 540/2018).

Seurakunnan varhaiskasvatusta toteutetaan yhdessä lapsen, seurakunnan varhaiskasvatuksen henkilökunnan sekä vanhempien kanssa. Pääasiallinen kasvatustavastuu lapsesta on lapsen vanhemmilla, mutta seurakunnan varhaiskasvatus tukee perhettä ja vanhemmuutta arvostaen kristillistä ihmiskäsitystä. Kirkko noudattaa yleisiä pedagogisia periaatteita eikä kirkolla ole omaa varhaispedagogiikkaa. Seurakunnan varhaiskasvatusta toteutetaan osana laajempaa lapsi- ja perhetyön verkostoa. Tähän kuuluvat opetus-, terveys- ja sosiaalitoimi sekä erilaiset varhaiskasvatuspalveluita tuottavat yhteisöt ja järjestöt. (Ev.lut. kirkko. Plus. Seurakuntaelämä. Kasvatus. Varhaiskasvatus.) Seurakunta mainitaan myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2018 seurakunnat osana monialaista yhteistyötä (Opetushallitus 2018). Kirkko toimii yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa ja tukee näin myös yleisesti varhaiskasvatuksen katsomuskasvatusta. (Ev.lut. kirkko. Plus. Seurakuntaelämä. Kasvatus. Varhaiskasvatus.)

Katsomuskasvatus sisältyy Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa Minä ja meidän yhteisömme -oppimisen alueeseen. Katsomuskasvatuksessa tutustutaan eri uskontoihin ja uskonottomuuteen tasavertaisesti keskittyen lapsiryhmässä edustettuina oleviin katsomuksiin. Eri katsomuksien kunnioituksen ja ymmärryksen lisääntyminen ja oman identiteetin kehittymisen edistäminen ovat katsomuskasvatuksen keskeiset tavoitteet. Katsomuskasvatusta lähestytään esimerkiksi arjen asioiden ja juhlapyhien kautta tutustuen erilaisiin tapoihin ja perinteisiin. (Opetushallitus 2018.)

Vastuu katsomuskasvatuksesta on varhaiskasvatuksen työntekijöillä. Seurakunnat voivat kuitenkin toimia yhteistyössä varhaiskasvatuksen kanssa ja tukea katsomuskasvatusta. Katsomuskasvatuksen yhteiskunnan varhaiskasvatuksessa tulee kuitenkin olla uskonnollisesti sitouttamaton, vaikka seurakunta olisi siinä osallisena. Katsomuskasvatuksen lisäksi voidaan järjestää uskonnollisia tilaisuuksia, joissa saa olla myös uskonnollisia elementtejä, kuten virsiä ja rukouksia. Uskonnollisista tilaisuuksista on tiedotettava huoltajille etukäteen ja tilaisuuksiin voivat osallistua vain huoltajien luvan saaneet lapset. (Ev.lut. kirkko. Plus. Seurakuntaelämä. Kasvatus. Varhaiskasvatus. Yhteydet yhteiskunnan varhaiskasvatukseen.)

Lohjan seurakunta sijaitsee Uudellamaalla ja se kuuluu Espoon hiippakuntaan. Lohjan kantaseurakunnan lisäksi seurakuntaan kuuluu Karjalohjan, Nummen, Pusulan sekä Sammatin alue seurakunnat. Jäseniä Lohjan seurakunnassa on 32 184 toukokuussa 2020, kaupungin asukasluvun ollessa 46 296 vuonna 2018. (Lohja. Kaupunki ja hallinto. Hallinto. Kaupunkitietoa. Lohja tilastoissa. Lohja lyhyesti; Lohjan seurakunta. Info ja asiointi.) Lohjan seurakunnan henkilökuntaan kuului 31.12.2018. yhteensä 121 työntekijää (Lohjan seurakunta 2019).

Lohjan seurakunnassa järjestetään säännöllistä toimintaa perheille. Esimerkiksi erilaiset perhetapahtumat, perhekerhot, perhekirkot, tuttiklubi 0–1-vuotiaille, Marakassimarakatit 1–3-vuotiaille ja perhemuskari. Seurakunnan toimintaan osallistuminen ja perhetyön asiakkuus eivät edellytä kirkon jäsenyyttä. Perhetyö on kuitenkin tunnustuksellista työtä. Lohjan seurakunnassa on kaksi perhetyöntekijää, joista toinen on osa-aikainen. Lisäksi perhetyötä tekevät myös esimerkiksi lastenohjaajat, varhaiskasvatuksen ohjaaja ja varhaiskasvatuksen pastori. (Kaarina Stenberg ja Katja Vesänen, henkilökohtainen tiedonanto 8.9.2020.)

Lohjan seurakunnan perhetyö tekee aktiivisesti yhteistyötä niin Lohjan kaupungin perhetyön kuin muidenkin perhetyötä tekevien toimijoiden kanssa. Yhteistyötahoja ovat esimerkiksi Lohjan kaupungin nuorisotyö, neuvolat, vammaispalvelu, lastensuojelu, perhetukikeskus, ja perheneuvola. Yhdistykset ja järjestöt kuuluvat myös tähän yhteistyöverkostoon, esimerkiksi Hope ry, Mannerheimin lastensuojeluliitto, alueen vapaapalokunta, musiikkiopisto, liikuntakeskus ja Martat ovat

mukana muun muassa erilaisten perhetapahtumien suunnittelussa sekä toteuttamisessa. Lohjan seurakunnassa pyritään tekemään yhteistyötä myös yli työalojen, esimerkiksi diakoniatyön ja perhetyön välillä. Ennakoiva perhetyö on Lohjan seurakunnassa osa koko seurakunnan tehtäväkuvaa. Edellä mainittujen lisäksi seurakunnan perhetyön toiminnassa ovat mukana vielä seurakunnan perheasiainneuvottelukeskus sekä Helluntaiseurakunta. (Kaarina Stenberg ja Katja Vesanen, henkilökohtainen tiedonanto 8.9.2020.)

Yhteistyön muotoja muiden aktiivisten toimijoiden kanssa ovat erilaiset perhetapahtumat, kokoukset ja suunnittelupalaverit, asiakastapaamiset ja -ohjaukset, yhteiset asiakkaat sekä palveluohjaukset. Perhe voi saada esimerkiksi apua lastenhoitoon esimerkiksi seurakunnan nuorten tai Mannerheimin lastensuojeluliiton kautta. (Kaarina Stenberg ja Katja Vesanen, henkilökohtainen tiedonanto 8.9.2020.)

4 ARKI TOIMIVAKSI -PERHETYÖN MALLI

Arki toimivaksi -perhetyö alkoi Lohjan seurakunnassa vuonna 2018. Varhaiskasvatuksen johtaja käynnisti alustavat suunnitelmat toiminnan aloittamisesta. Varsinainen toimintasuunnitelma valmistui Lohjan seurakunnan lastenhojaajan kehittämistehtävänä hänen opiskellessaan Järvenpään seurakuntaopistossa lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisy -kurssilla. Asiakasperheiden kotona toteutettavalle arjen tuelle oli heti toiminnan käynnistyessä todellista tarvetta. Ajanvaraus oli toiminnan alkaessa myös ajoittain ruuhkautunut. Lohjan kaupungin sosiaalityön sekä lapsi -ja perhetyön kanssa on tehty tiivistä yhteistyötä aivan toiminnan alusta asti ja yhteistyö jatkuu edelleen. Työmuotoa arvioidaan sekä kehitetään säännöllisesti ja lapsilähtöinen työote koetaan tärkeäksi. (Taina Mamia ja Katja Vesanen, henkilökohtainen tiedonanto 20.4.2021; Lohjan seurakunta. Info ja asiointi. Päätöksenteko. Talous. Tasekirjat.)

Arki toimivaksi perhetyö on perheille maksutonta, ennaltaehkäisevää, matalan kynnyksen väliaikaista ja tilapäistä tukea perheille, joissa on pieniä lapsia. Perhetyötä toteuttaa Lohjan seurakunnan varhaiskasvatus ja palvelua on saatavilla koko seurakunnan alueella. Perhetyöntekijät tekevät kotikäyntejä perheissä, joissa on esimerkiksi arjen hallinnan haasteita, vanhemman tai vanhempien väsymystä, ongelmia vanhemmuudessa tai vanhempien välisessä vuorovaikutuksessa tai elämäntilanteessa on muutoksia, jotka vaikuttavat arjen sujumiseen. Joskus perheeltä puuttuu tukiverkosto ja seurakunnan kotiin vietävän perhetyön kautta vanhemmat saavat levätä ja jaksavat perhearkea paremmin. (Kaarina Stenberg ja Katja Vesanen, henkilökohtainen tiedonanto 8.9.2020; Lohjan seurakunta. Lapsille ja lapsiperheille. Arki toimivaksi -perhekäynnit.)

Perhetyöntekijä kuuntelee asiakasta ja asiakaspalautteen perusteella varsinkin äidit kokevat voimaannuttavana sen, että on olemassa ihminen, jolle voi puhua luottamuksellisesti. Perhetyöntekijä voi ulkoilla lasten kanssa tai tehdä kotitöitä yhdessä vanhempien kanssa. Työntekijä voi auttaa myös viranomaisasioissa ja lomakkeiden täyttämisisä, jotka perheissä koetaan joskus vaikeiksi. Kristillisyyden näky Arki toimivaksi -perhetyössä inhimillisinä arvoina ja tasavertaisuutena, jotka toteutuvat muun muassa toiminnan ollessa maksutonta ja kaikille avointa. (Kaarina Stenberg ja Katja Vesanen, henkilökohtainen tiedonanto 8.9.2020; Lohjan seurakunta. Lapsille ja lapsiperheille. Arki toimivaksi -perhekäynnit.)

Arki toimivaksi -perhetyö ei saa ulkopuolista rahoitusta eli Lohjan seurakunta vastaa kokonaisuudessaan kustannuksista. Arki toimivaksi -perhetyössä toimii tällä hetkellä kaksi Lohjan seurakunnan varhaiskasvatuksen perhetyöntekijää, Kaarina Stenberg ja Katja Vesanen. Stenberg toimii kokopäisesti perhetyössä ja Vesanen osa-aikaisesti rippikoulutyön ohessa. Perhetyöntekijän työn pätevyysvaatimuksena on tällä hetkellä lastenohjaajan tutkinto. Toimintaa koordinoi Stenberg. Hän ottaa vastaan ajanvarauksia maanantaisin klo 9–12 välisenä aikana. Asiakasperheiden määrä vaihtelee tilanteen mukaan. Normaalisti noin yhdeksän perhettä on sopiva määrä Stenbergille, joka tekee työtä kokoaikaisesti. Vesasen osa-aikainen työaika mahdollistaa noin viiden asiakasperheen kanssa työskentelyn. Koronan aiheuttama poikkeustilanne on vaikuttanut perhetyön toimintaan siten, että Arki toimivaksi -perhetyössä pystytään auttamaan useampia perheitä

samanaikaisesti muun toiminnan ollessa tauolla. Vapautuneet resurssit on kohdennettu nyt perheiden tukemiseen. (Kaarina Stenberg ja Katja Vesanen, henkilökohtainen tiedonanto 8.9.2020; Lohjan seurakunta. Lapsille ja lapsiperheille. Arki toimivaksi perhekäynnit.)

Asiakkuus alkaa usein asiakasperheen ottaessa yhteyttä seurakunnan perhetyöntekijään. Tavallisimmin perheet ohjautuvat palvelun piiriin Lohjan seurakunnan varhaiskasvatuksen kautta, mutta yhteistyötä tehdään myös Lohjan kaupungin lapsiperheiden sosiaalipalvelujen kanssa. Neuvolat ja kaupungin perhetyöntekijät ohjaavatkin usein asiakkaita seurakunnan perhetyöhön. Diakoniatyö voi myös tiedottaa asiakasperheilleen mahdollisuudesta saada tukea Arki toimivaksi-perhetyön kautta. (Kaarina Stenberg ja Katja Vesanen, henkilökohtainen tiedonanto 8.9.2020.)

Perhetyöntekijä tekee palvelutarpeen arvioinnin ja yhdessä asiakasperheen kanssa sopii Arki toimivaksi -perhetyön käynnistämisestä ja tuen muodosta. Tämän jälkeen sovitaan perheen kotiin ensikäynti. Ensikäynti asiakasperheen kotiin tehdään työporeittain, jos tiedetään että perheessä on perheväkivaltaa, perhe on monilapsinen tai perheessä on erityisen tuen tarvetta. Näin perhe sekä perheen kokonaisvaltaisempi tilanne tulee paremmin huomioiduksi. Ensikäynnillä sovitaan palvelun kestosta, luodaan yhteistyölle tavoitteet ja kartoitetaan myös muiden perhepalvelujen tarve. Asiakas sitoutuu noudattamaan Arki toimivaksi -perhetyön toimintaperiaatteita. (Kaarina Stenberg ja Katja Vesanen, henkilökohtainen tiedonanto 8.9.2020.)

Yksi perhekäynti on kestoaltaan noin 2–2,5 tuntia kerrallaan ja kotikäyntejä tehdään arkipäivinä klo 8–20 välisenä aikana. Perhetyöntekijä ohjaa perhettä eteenpäin myös muiden palvelujen piiriin tarvittaessa. Ilmoitusvelvollisuus sitoo työntekijää myös ottamaan yhteyttä lastensuojeluun, jos siihen ilmenee tarvetta. (Kaarina Stenberg ja Katja Vesanen, henkilökohtainen tiedonanto 8.9.2020; Lohjan seurakunta. Lapsille ja lapsiperheille. Arki toimivaksi perhekäynnit.)

Asiakasperheille ei laadita henkilökohtaisia asiakassuunnitelmia. Asiakasperheet antavat kirjallisen suostumuksen siihen, että asiakasperheen henkilö- ja yhteystiedot saa kirjata Lohjan seurakunnan asiakasrekisteriin. Tämän lisäksi kotikäynnit kirjataan Katrina-tietojärjestelmään, joka on yleisesti käytössä seurakunnissa. Yksityiskohtaisempia kirjauksia ei tehdä. Rekisteriä ylläpitää varhaiskasvatuksen perhetyöntekijä ja rekisteriin voi kirjautua ainoastaan Arki toimivaksi -perhetyön työntekijät. Asiakkaalla on lain mukainen oikeus nähdä kirjatut, jotka koskevat perhetyön ja asiakasperheen tapaamisia. (Kaarina Stenberg ja Katja Vesanen, henkilökohtainen tiedonanto 8.9.2020.)

Arki toimivaksi -perhetyön malli on suunniteltu Lohjan seurakunnassa, mutta samankaltaista perhetyötä tehdään myös joissakin muissa seurakunnissa. Turussa on kehitetty malli nimeltään PikkuHelppi, jossa perhetyötä tekevät Turun seurakuntayhtymän perhetyöntekijät ja lastenohjaajat. PikkuHelppi-perhetyötä tehdään lähes poikkeuksetta työporeittain ja kullakin työparilla on 1–2 asiakaskäyntiä viikossa. Työparit sopivat käynneistä itsenäisesti ja tekevät lyhyen kartoituksen perheen tilanteesta. PikkuHelppi-perhetyötä tehdään arkisin 9–15 välisenä aikana. Perheellä on mahdollisuus yleensä neljään käyntikertaan, mutta joskus asiakkuutta voidaan pidentää kuuteen käyntikertaan. Yhteistyötä Turun kaupungin kanssa tehdään lähinnä tiedotuksen osalta. (Mirka Simonen, henkilökohtainen tiedonanto 23.4.2021.)

5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tarkoituksenamme on selvittää, millainen merkitys Arki toimivaksi -mallin mukaisella perhetyöllä on perheille, perehtyä Arki toimivaksi -perhetyön mallin toimintaedellytyksiin ja -periaatteisiin sekä mallin mukaista perhetyötä käynnistettäessä huomioitaviin asioihin. Tarkoituksena on myös selvittää perhetyöntekijöiden ajatuksia ja kokemuksia seurakunnan asemasta ja merkityksestä perhetyön

palvelukentässä. Käsittelemme myös kristillisyyden roolia Arki toimivaksi -perhetyössä ja muussa Lohjan seurakunnan perhetyössä.

Tavoitteenamme on tuoda esiin perheiden arjessa kohtaamia haasteita ja perustella ennaltaehkäisevän perhetyön tarve. Haluamme avata perheiden näkökulmaa, tuoda esiin ennaltaehkäisevän työn merkitys perheille ja kannustaa seurakuntia Arki toimivaksi -mallin mukaisen perhetyön aloittamiseen. Tavoitteenamme on, että opinnäytetyömme olisi avuksi Arki toimivaksi -mallin mukaista perhetyötä käynnistettäessä muissa seurakunnissa. Tavoitteenamme on myös tehdä kehitysehdotuksia Arki toimivaksi -mallille ja Arki toimivaksi -perhetyölle käytännössä.

Tutkimuspainotteisissa opinnäytetöissä tutkimuskysymyksiä on yleensä yhdestä kolmeen, mutta meidän opinnäytetyössämme niitä on viisi. Päädyimme tähän ratkaisuun, koska halusimme lähestyä Arki toimivaksi -perhetyötä useasta eri näkökulmasta. Mielestämme tutkimuksemme muodostaa yhtenäisen kokonaisuuden, jossa on mielenkiintoisia ja tärkeitä teemoja. Ensimmäiseen tutkimuskysymykseemme on haettu vastauksia perhetyöntekijöiden teemahaastattelussa, mutta muiden tutkimuskysymysten aiheita on käsitelty sekä teemahaastattelussa että asiakaskyselyssä.

Tutkimuskysymyksemme ovat:

- Millaisia toimintaedellytyksiä Arki toimivaksi -perhetyön toteuttaminen vaatii ja mitä asioita on huomioitava Arki toimivaksi -mallin mukaista perhetyötä käynnistettäessä?
- Millainen merkitys Arki toimivaksi -perhetyöllä on perheille?
- Millainen on seurakunnan asema ja merkitys perhetyön palvelukentässä?
- Miten kristillisyyttä näkyy Arki toimivaksi -perhetyössä ja muussa Lohjan seurakunnan perhetyössä?
- Miten Arki toimivaksi -perhetyötä voisi kehittää?

Perhetyöntekijöiden haastattelun teemat ovat:

- Arki toimivaksi -perhetyön toimintaedellytykset ja Arki toimivaksi -perhetyön mallin mukaisen toiminnan käynnistäminen
- Perheiden tuen tarpeet sekä Arki toimivaksi -perhetyön tarve ja merkitys perheille
- Seurakunnan perhetyön asema ja merkitys perhetyön palvelukentässä
- Kristillisyys Arki toimivaksi -perhetyössä ja muussa Lohjan seurakunnan perhetyössä
- Arki toimivaksi -perhetyön ja asiakasprosessin kehittäminen

Arki toimivaksi -perhetyön asiakasperheille lähetetyssä Webropol-kyselyssä kartoitimme muun muassa perheiden tilanteita, kokemuksia perhetyöstä sekä sitä, millainen merkitys perhetyöllä on perheille. Haastattelukysymykset perhetyöntekijöiden teemahaastatteluun ovat opinnäytetyösuunnitelmamme liitteenä (LIITE 2.). Kyselylomake Arki toimivaksi -perhetyön asiakasperheille on liitteenä (LIITE 3.).

6 OPINNÄYTETYÖPROSESSIN KUVAUS

Koronaepidemia vaikutti opinnäytetyömme suunnitelmiin siten, että jouduimme vaihtamaan aihetta nopealla aikataululla keväällä 2020. Edelliseen aiheeseen kiinteästi liittynyt tilaisuus peruttiin koronaepidemian vuoksi. Olimme yllättäen tilanteessa, jossa meidän tuli nopealla aikataululla luoda uusi suunnitelma ja aihe opinnäytetyölle. Kiinnostuimme Arki toimivaksi -perhetyöstä ja sovimme alustavasti yhteistyöstä Lohjan seurakunnan kanssa. Ideapaperimme Arki toimivaksi -perhetyön mallista hyväksyttiin keväällä 2020. Koronaviruksen aiheuttaman haasteellisen kevään aikana emme saaneet vielä kuitenkaan suunnitelmaa laadittua ajan ja työrauhan puuttuessa lastemme käydessä etäkoulua kotoa käsin ja kirjastojen ollessa suljettuina.

Käynnistimme varsinaisen yhteistyön Lohjan seurakunnan perhetyöntekijöiden kanssa kesällä 2020. Alkusyöksyllä työstimme opinnäytetyön suunnitelmaa, jonka esitimme 2020 syyskuun seminaarissa. Suunnitelma hyväksyttiin ohjaavan opettajan toimesta 17.11.2020 ja tutkimuslupahakemuksen Lohjan seurakunnalle jätimme 26.11.2020. Saimme Lohjan seurakunnan kirkkoherralta viestillä tiedon 2.12.2020, että meillä on lupa aloittaa haastattelujen toteuttaminen. Kirjallisen tutkimusluvan saimme sähköpostitse sähköisesti allekirjoitettuna 3.2.2021.

Haastattelut Arki toimivaksi -perhetyön työntekijöiden Kaarina Stenbergin ja Katja Vesasen kanssa toteutettiin kahdessa osassa 3.12.2020 ja 7.12.2020 Microsoft Teams -ohjelman kautta etäyhteydellä. Perhetyöntekijät keräsivät puhelimitse Arki toimivaksi -perhetyön asiakasperheiden sähköpostiosoitteita asiakaskyselyä varten. Asiakaskysely toteutettiin Webropol-työkalulla ja lähetettiin asiakasperheille 10.12.2020. Litteroimme eli kirjoitimme perhetyöntekijöiden haastattelut tekstimuotoon ja analysoimme sähköisen asiakaskyselyn vastauksia joulukuussa ja tammikuussa. Käsikirjoituksen esitimme hyväksytysti seminaarissa 3.2.2021. Jätimme opinnäytetyömme esitarkastukseen 29.3.2021 ja esitimme sen julkaisuseminaarissa 13.4.2021. Lopullinen versio opinnäytetyöstä palautettiin arvioitavaksi 26.4.2021.

7 TUTKIMUSMENETELMÄT, AINEISTON KERUU JA ANALYYSI

Kirjoitimme opinnäytetyömme teoreettiset lähtökohdat käyttäen lähteenä henkilökohtaisia tiedonantoja, jotka saimme Lohjan seurakunnan Arki toimivaksi -perhetyön työntekijöiltä Kaarina Stenbergiltä ja Katja Vesaselta. Hyödynsimme myös Lohjan seurakunnalta saamiamme kirjallisia materiaaleja ja Lohjan seurakunnan internetsivuja sekä ajankohtaista tietoa kirjallisuudesta, opinnäytetöistä, tieteellisistä artikkeleista ja tutkimustuloksista. Pyrimme teoreettisten lähtökohtien osuudella taustoittamaan tutkimustamme kirjoittamalla muun muassa lasten, nuorten ja perheiden palveluista ja palvelutarpeista, perhetyön muodoista ja

toimintaympäristöstä sekä Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toiminnasta ja strategioista ja yhteistyökumppanistamme Lohjan seurakunnasta.

Monimenetelmäisessä tutkimusstrategiassa käytetään tutkimusongelman ratkaisuun useita eri menetelmiä. (Jyväskylän yliopiston Koppa. Avoimet. Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Menetelmäpolkuja humanisteille. Menetelmäpolku. Tutkimusstrategiat. Monimenetelmäisyys). Laadullisella eli kvalitatiivisella tutkimusmenetelmällä pyritään saavuttamaan tutkimuskohteen laadun, ominaisuuksien ja merkitysten kokonaisvaltainen ymmärrys. (Jyväskylän yliopiston Koppa. Avoimet. Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Menetelmäpolkuja humanisteille. Menetelmäpolku. Tutkimusstrategiat. Laadullinen tutkimus). Määrällisessä eli kvantitatiivisessa tutkimuksessa tutkimuksen kohdetta kuvataan ja tulkitaan tilastojen ja numeroiden kautta. (Jyväskylän yliopiston Koppa. Avoimet. Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Menetelmäpolkuja humanisteille. Menetelmäpolku. Tutkimusstrategiat. Määrällinen tutkimus)

Tutkimusstrategiamme on monimenetelmäinen, sillä olemme tutkimuksessamme yhdistäneet laadullista tutkimusta edustavan teemahaastattelun ja pääasiassa määrällistä tutkimusta edustavan asiakaskyselyn. Asiakaskyselyssä oli myös avoimia vastauskenttiä, jotka voidaan luokitella laadulliseksi tutkimukseksi. Ensimmäistä tutkimuskysymystämme lukuun ottamatta vastauksia tutkimuskysymyksiimme on haettu sekä teemahaastattelun että asiakaskyselyn kautta. Tuloksissa siis näkyvät eri otsikoiden alle eriteltynä sekä perhetyöntekijöiden että asiakkaiden näkemykset.

Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, jossa haastattelun aihealueet eli teemat on määriteltä etukäteen. Kysymykset eivät kuitenkaan ole strukturoidun haastattelun tapaan tarkasti muotoiltuja ja kaikille vastaajille samassa järjestyksessä. Teemahaastattelu on Suomessa yleinen tapa laadullisen aineiston tiedonkeruuseen. (Eskola, Lähti & Vastamäki 2018, 27–30.) Suunnitelmavaiheessa työstimme haastattelun teemoille otsikot ja niiden alle haastattelukysymykset apukysymyksineen. Kysymysten asettelussa pyrimme siihen, että saamme tutkimuskysymyksiimme riittävän laajat vastaukset kuitenkin pysyen oleellisissa aiheissa. Teemahaastattelussamme keskityimme

tutkimuskysymysten käsittelyyn teemojen mukaisesti. Haastattelun rakenne oli puolistrukturoitu, koska halusimme jättää avoimelle keskustelulle ja kommenteille tilaa. Haastatteluun osallistuivat molemmat Lohjan seurakunnan Arki toimivaksi -perhetyötä tekevät työntekijät Kaarina Stenberg ja Katja Vesanen. Toteutimme haastattelut Stenbergille ja Vesaselle ryhmämuotoisena, jotta keskustelu haastattelussa olisi informatiivisempaa, monipuolisempaa ja innovatiivisempaa sekä myös perhetyöntekijöille antoisampaa.

Haastattelut toteutettiin kahdessa osassa 3.12.2020 klo 10–12 ja 8.12.2020 klo 13–16 etäyhteydellä Microsoft Teams -ohjelman kautta. Päädyimme toteuttamaan haastattelut etäyhteydellä koronaviruksen aiheuttaman poikkeustilanteen vuoksi. Teemahaastatteluille oli tietoisesti varattu paljon aikaa, jotta pystyimme antamaan tilaa myös vapaalle keskustelulle. Aloitimme haastattelut ensimmäisestä teemasta ja etenimme järjestyksessä keskustelun edetessä välillä myös vapaamuotoisemmin. Keskustelu oli hyvin antoisaa ja vuorovaikutteista. Tallensimme haastattelut käyttäen Microsoft Teams -ohjelman tallennustyökalua. Tallennettujen haastattelujen kestot olivat yhteensä viisi tuntia ja 11 minuuttia.

Laadullisen tutkimusaineiston ryhmittelyä eri aihepiirien eli teemojen mukaisesti kutsutaan teemoitteluksi (Kamk.fi. Opinnäytetyöpankki. Tutkimateriaali. Laadullisen analyysi ja tulkinta. Teemoittelu). Puheen purkamista kirjoitettuun muotoon kutsutaan litteroinniksi, joka on keskeinen osa laadullisen aineiston analyysia. (Tietoarkisto. Palvelut. Tutkimusmenetelmien verkkokäsikirja. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Laadullisen tutkimuksen prosessi. Litterointi.) Litterointia voi tehdä eri tarkkuuksilla. Tutkimuksemme kohteena ei ollut kieli, kielenkäyttö tai vuorovaikutus, vaan tutkimuksemme kannalta oleellista on haastattelun asiasältö. Tämän vuoksi emme nähneet tarvetta sanasta sanaan toteutettavaan tarkkaan litterointiin. Haastattelujen sisältö litteroitiin tekstimuotoon kuuntelemalla tallenteita ja hyödyntämällä haastattelun aikana tekemiämme muistiinpanoja. Teemoittelimme aineiston haastattelun teemojen mukaisesti litteroidessamme aineistoa.

Asiakasperheiden näkökulma ja mielipide Arki toimivaksi -perhetyöstä tulevat esille asiakaskyselyssä. Kysely sisälsi pääasiassa monivalintakysymyksiä, joiden vastaukset käsiteltiin tilastollisesti numeroiden avulla eli kvantitatiivisella tutkimusmenetelmällä. Kyselyssä oli myös avoimia kysymyksiä, joita puolestaan analysoitiin kvalitatiivisesti. Aluksi oli tarkoitus lähettää kysely ainoastaan tällä hetkellä Arki toimivaksi -perhetyön asiakkaina oleville perheille. Lohjan seurakunnan perhetyöntekijöiden toiveesta otimme kuitenkin mukaan tutkimukseen myös aikaisemmin asiakkaana olleet perheet.

Toteutimme asiakaskyselyn sähköisesti, jotta siihen olisi mahdollisimman helppo vastata. Käytimme pääasiassa monivalintakysymyksiä, jotta vastausaika olisi lyhyt, mutta jätimme kuitenkin tilaa avoimille kommenteille. Valmistelimme lomakkeen ja viimeistelimme sen yhteistyössä Lohjan seurakunnan perhetyöntekijöiden kanssa.

Yhteystiedot asiakaskyselyä varten saimme perhetyöntekijöiltä, jotka olivat puhelimitse kysyneet asiakkaiden sähköpostiosoitteita ja lupaa kyselyn lähettämiseen. Kaikki perheet, joihin saatiin puhelinyhteys, antoivat luvan kyselyn lähettämiseen. Kysely lähetettiin 10.12.2020 yhteensä 34 asiakasperheelle, joista 19 perhettä on entisiä asiakasperheitä ja 15 perheellä on edelleen aktiivinen asiakkuus. Kysely toteutettiin Webropol-työkalulla anonymisti niin, ettei vastaajien henkilöllisyys paljastu. Halutessaan vastaajat saivat antaa meille yhteystietonsa ja luvan yhteydenottoon. Viikkoa myöhemmin eli 17.12.2020 kyselyn vastausprosentti oli 59 ja lähetimme silloin vielä muistutusviestin niille asiakasperheille, jotka eivät olleet vastanneet. Kysely suljettiin 1.1.2021 ja silloin vastauksia oli kertynyt 27 kappaletta, jolloin asiakaskyselyn lopulliseksi vastausprosentiksi tuli 79 prosenttia. Vastaajista 14 perhettä oli entisiä asiakasperheitä, 12 perheellä asiakkuus jatkuu edelleen ja yksi perhe jätti vastaamatta asiakkuuden jatkumista koskevaan kysymykseen. Vain kolme nykyisistä ja viisi entisistä yhteystiedot antaneista asiakasperheistä jätti vastaamatta kyselyyn.

8 PERHETYÖNTEKIJÖIDEN TEEMAHAASTATTELUIJEN TULOKSET

8.1 Arki toimivaksi -perhetyön toimintaedellytykset ja toiminnan käynnistäminen

Arki toimivaksi -perhetyössä toisen perhetyöntekijän Katja Vesasen kokonaistyöaika on 60 prosenttia eli noin kolme päivää viikossa. Työaika sisältää noin kaksi päivää Arki toimivaksi -perhetyötä ja yhden päivän rippikoulutyötä. Kaarina Stenberg tekee kokopäiväisesti Arki toimivaksi -perhetyötä. Työpanosta Arki toimivaksi -perhetyössä on siis kaikkiaan 1,4 henkilön työajan verran. Työ on työajantonta työtä eli työntekijöillä on kokonaistyöaika. Työtä tehdään joskus myös iltaisin. Molemmat perhetyöntekijät ovat taustakoulutukseltaan lastenohjaajia, mutta heillä on lisäksi runsaasti lisäkoulutusta ja kokemusta muun muassa neurokirjon haasteista, kehitysvammatyöstä ja nuorten kanssa työskentelystä.

Arki toimivaksi -perhetyössä ei ole käytössä erityisiä materiaaleja tai lisenssejä verkkopalveluihin. Perhetyö on siis täysin työntekijöiden osaamisen varassa. Tärkeinä ominaisuuksina tässä työssä perhetyöntekijät pitävät innostusta ja uskallusta. Perhetyöntekijällä tulee olla kyky ja halu asiakkaan arvostavaan kohtaamiseen ja luottamuksellisen asiakassuhteen muodostamiseen. Osassa asiakasperheitä on erityistukea tarvitsevia lapsia, joiden kanssa työskentelyssä on hyötyä kokemuksesta ja koulutuksesta erityisryhmien kanssa työskentelystä. Vahvuuksinaan perhetyössä Kaarina Stenberg näkee taitonsa keskustella aikuisten ja erityisesti äitien kanssa ja Katja Vesanen osaamisensa erityistä tukea tarvitsevien lasten kanssa. Katja kokee tietynlaisena vahvuutena myös työskentelyn kotipaikkakunnalla, jolloin verkostoituminen on helppoa, koska työympäristö ja paikkakuntalaiset ovat tulleet vuosien myötä tutuksi. Toisaalta taas työstä irrottautuminen on vaikeampaa ja työn sekä vapaa-ajan rajaamiseen onkin syytä kiinnittää erityistä huomiota.

Perhetyöntekijät saavat osallistua kaupungin perhetyöntekijöille järjestettäviin koulutuksiin, minkä lisäksi myös seurakunta kouluttaa heitä säännöllisesti vuosittain. Molemmat työntekijät kokevat saavansa riittävästi koulutusta ja kokevat

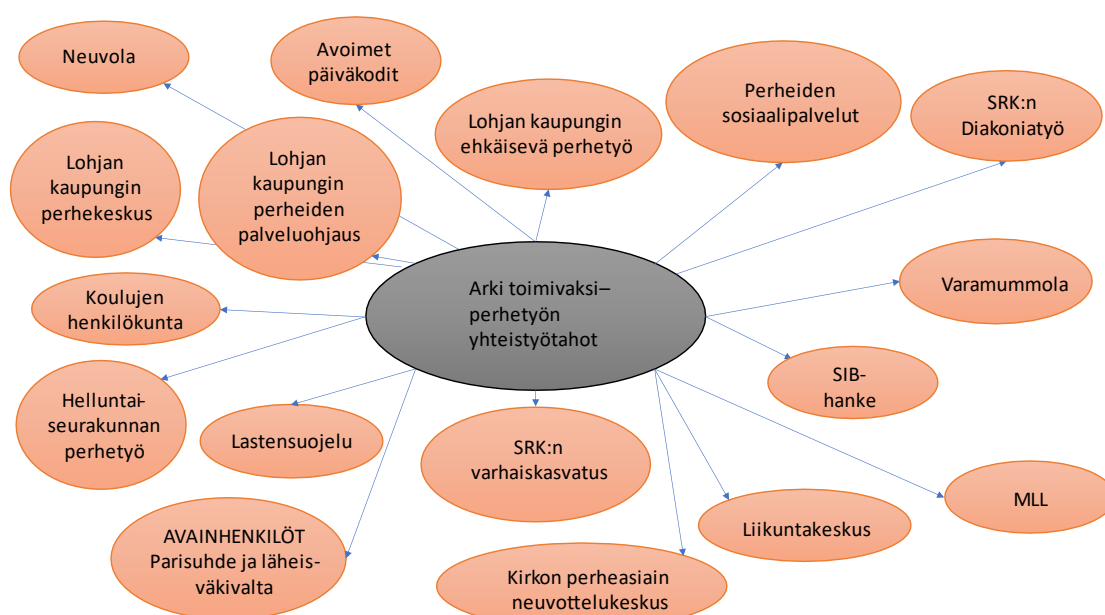
koulutukset myös hyödylliseksi. Esimerkkinä he mainitsevat perheväkivaltaan liittyvän koulutuksen, josta on ollut heille hyötyä työssään.

Arki toimivaksi -perhetyön asiakkaaksi pääsee kohtuullisessa ajassa. Aika ensimmäiselle käynnille pystytään antamaan noin 2–3 viikon päähän yhteydenotosta. Työntekijät pohtivat, että toimintaa ei kannata juurikaan mainostaa, ettei tule resurssipulaa. Tällä hetkellä Arki toimivaksi -perhetyön kysyntään pystytään vastaamaan. Koronaviruksen aiheuttaman poikkeustilanteen vuoksi tällä hetkellä hoidetaan vain akuutit kotikäynnit ja paljon tapaamisia toteutetaan ulkona. Työntekijät olivat kartoittaneet hetkeä ennen haastattelua perheiden tarvetta jatkaa Arki toimivaksi -perhetyössä koronatilanteen vaikeutuessa merkittävästi. Muutama asiakasperhe koki, ettei heillä ole akuuttia tarvetta Arki toimivaksi -perhetyölle poikkeusaikana, minkä vuoksi asiakasperheiden määrä väheni hieman.

Lohjan seudulla perhetyöllä on laaja yhteistyöverkosto, johon kuuluvat Arki toimivaksi -perhetyön lisäksi Lohjan kaupungin perhekeskus, ehkäisevä perhetyö, sosiaalipalvelut, perheiden palveluohjaus ja neuvolapalvelut. Moniammatilliseen perhetyön ryhmään kuuluvat myös Lohjan helluntaiseurakunta, MLL:n Uudenmaan piiri ja SIB-hanke. Alueen koulukuraattori on myös ottanut yhteyttä Arki toimivaksi -perhetyöntekijöihin, mikä osoittaa, että viesti Arki toimivaksi -perhetyöstä on kulkenut muillekin toimijoille. Yhteistyötä on tehty myös alueen avoimien päiväkotien kanssa muun muassa esittelemällä keväisin ja syksyisin Arki toimivaksi -perhetyötä. Perhetyöntekijät kokevat yhteistyön avoimeksi ja toimivaksi, mutta kokevat, että sitä voisi vielä tiivistää.

Yhteistyökumppaneista tärkein on Lohjan kaupungin perhetyö, jonka kanssa heillä on yhteisiä asiakasperheitä. Jos perheet antavat luvan, pidetään usein yhteinen aloituspalaveri, jossa arvioidaan perheen tilannetta ja suunnitellaan perheelle annettavaa tukea. Tämä ehkäisee muun muassa päällekkäisyyttä palveluissa. Perhetyöntekijät pitävät yhteistyötä toimivana, vaikka toivoisivatkin yhteydenpidon olevan aktiivisempaa.

Perhetyöntekijöiden mukaan seurakunnan sisällä työalojen välisessä yhteistyössä on parantamisen varaa. Haasteellisessa tilanteessa olevissa perheissä on usein moniongelmaisuuksia ja avuntarvetta on usein myös diakoniatyöstä saatavalle avulle. Myös taloudellista apua diakoniatyöstä hakeneella perheellä voi olla tarvetta Arki toimivaksi -perhetyölle. Lohjan seurakunnan varhaiskasvatus ja Arki toimivaksi -perhetyö tekevät yhteistyötä. Varhaiskasvatus jakaa perheille tietoa Arki toimivaksi -perhetyöstä ja lastenohjaajat saattavat myös tarvittaessa ohjata perheitä ottamaan yhteyttä seurakunnan perhetyöntekijöihin. Riittävän tuen saamiseksi perheille on tärkeää tiivistää yhteistyötä työalojen välillä.

KUVIO 1. Arki toimivaksi -perhetyön yhteistyötahot

Arki toimivaksi -mallin mukaista perhetyötä suunniteltaessa tärkeä huomioitava asia on matkakuluihin varattava budjetti. Työntekijöiden palkkojen ja sivukulujen lisäksi se on suurin kustannus. Perhetyöntekijät käyttävät työssään omia autojaan ja saavat kilometrikorvauksia seurakunnalta. Kustannusten määrään vaikuttaa paikkakunnan koko ja välimatkojen pituudet. Lohjan seurakunnan toimialue on suuri, mikä lisää ajomatkoja ja kustannuksia. Arki toimivaksi -perhetyöntekijät tarvitsevat myös työpisteen, jossa voivat hoitaa rauhassa esimerkiksi asiakasperheiden asioihin liittyviä puheluita. Myös kunnolliset ulkoiluvaatteet ovat tärkeitä, koska suuri osa työstä tehdään ulkona.

Tärkein asia Arki toimivaksi -mallin mukaista perhetyötä suunniteltaessa on yhteistyöverkosto. Kaupunki tai kunta on tärkein yhteistyökumppani, johon tulee olla yhteydessä toimintaa suunniteltaessa. Arki toimivaksi -perhetyön käynnistämistä helpottaa se, että muihin toimijoihin on luotu kontaktit jo ennen toiminnan aloittamista. Seurakunnan sisäisen yhteistyön sujuminen edellyttää aktiivista tiedottamista Arki toimivaksi -perhetyöstä sekä yhteyshenkilöiden valitsemista seurakunnan eri työaloilta.

Lasten määrä päiväkerhoissa on vähentynyt viime vuosina useissa seurakunnissa. Tämä voi johtaa myös päiväkerhojen resurssitarpeen vähenemiseen. Perhetyöntekijät ehdottavat, että säästyneet resurssit voisi mahdollisesti kohdistaa perhetyöhön ja muuhun perheille suunnattuun työhön. Koska Arki toimivaksi -perhetyötä tehdään perheiden kotona, on suunnittelussa syytä huomioida myös perheiden ja työntekijöiden erilaiset allergiat. Esimerkiksi toinen Lohjan seurakunnan perhetyöntekijä ei pysty käymään perheissä, joissa on kissoja. Vastavasti perheessä saattaa olla vakavia allergioita, jotka perhetyöntekijän tulee huomioida.

8.2 Perheiden tuen tarpeet sekä Arki toimivaksi -perhetyön tarve ja merkitys perheille

Perhetyöntekijöiden mukaan monissa asiakasperheissä on voimakasta väsymystä. On yleistä, että isät tekevät paljon töitä ja äidit hoitavat pitkät päivät lapsia. Vanhemmat kaipaavat omaa aikaa, mikä on etenkin äideillä vähissä. Joissain perheissä on myös paljon lapsia. Tukiverkoston puute asiakasperheissä on yleistä ja sen merkitys korostuu yksinhuoltajaperheissä. Perhetyö saattaa olla ainut tukimuoto esimerkiksi silloin, kun lapsella ei ole toimivaa suhdetta toiseen biologiseen vanhempaan eivätkä isovanhemmat ole perheen arjessa mukana.

Joskus perheessä käydään molempien työntekijöiden voimin työpareina. Tällainen tarve voi olla esimerkiksi monilapsisessa perheessä, jolloin tuetaan vanhempien yhteistä aikaa. Myös akuutissa kriisitilanteessa molemmille perhetyöntekijöille on tarvetta ja kotikäynnit tehdään usein pareittain. Välittömässä

avuntarpeessa olevassa perheessä on erityisen tärkeää, että koko perhe pystytään huomioimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti.

Usein ongelmat tulevat näkyviksi perhetyöntekijöille vasta, kun Arki toimivaksi -perhetyötä on tehty pidempään samassa perheessä. Ongelmat saattavat myös kasaantua. Taustavaikuttajina voi olla myös muita kuin arkea ensisijaisesti rasittavia tekijöitä. Toisaalta taas esiin voi nousta ongelmia, joiden syitä ja seurauksia voi olla vaikea erottaa toisistaan. Esimerkiksi toisen vanhemman tai vanhempien väsymys saattaa johtaa parisuhdeongelmiin, jolloin apua voi saada muun muassa parisuhdeneuvonnasta. Tällöin on tärkeää, että Arki toimivaksi -perhetyöntekijöillä on moniammatillinen ja konsultoiva työote. Perhettä ohjataan tarpeen mukaan muihin tukipalveluihin. Useissa asiakasperheissä on myös erityistä tukea tarvitsevia lapsia. Alueella riittää tukea tarvitsevia perheitä, jotka ovat kuulleet Arki toimivaksi -perhetyöstä ja ottavat itse yhteyttä. Perhetyöntekijät kokevat, että työmuodolle on todellista tarvetta.

Osa perheistä kokee paineita vanhemmuudesta ja esimerkiksi vertailee materiaalisia asioita muihin. Suurimmalla osalla nämä asiat eivät kuitenkaan ole ongelmana. Vanhemmuuden vaatimukset ovat perhetyöntekijöiden mielestä muuttuneet kuitenkin merkittävästi viime vuosikymmeninä. Suorituskeskeisyys on lisääntynyt, lapset harrastavat paljon ja harrastukset ovat usein maksullisia. Äidit mittaavat omaa äitiyttään ja seuraavat esimerkiksi toisten äitien blogikirjoituksia. Perhetyöntekijät kokevat, että saavat työssään usein sanoa, että vähempikin suorittaminen riittää. Lapselle riittää usein vanhemman aito läsnäolo ja lapsen kanssa voi tehdä yhdessä myös kotiaskareita. Lapsen osallistaminen kotitöihin saattaa tuntua vaikealta tai jopa mahdottomalta ja ajan löytyminen kotitöihin sekä arjen askareisiin pitäisi ottaa perhearjen ulkopuolelta. Perhetyö pyrkii ohjaamaan vanhempia armollisempaan ajatteluun ja korostavat yhdessä tekemisen tärkeyttä.

Perhetyöntekijät ovat huolissaan älypuhelimien vaikutuksesta lasten ja vanhempien väliseen vuorovaikutukseen. Älypuhelimien runsas käyttö näkyy esimerkiksi perhekerhoissa. Myös vähävaraisuus ja tuloerot näkyvät perhekerhoissa. Monissa perheissä jaksaminen on myös muiden ongelmien taustavaikuttajana. Väsyneenä on vaikea hahmottaa kokonaisvaltaisesti tilannetta ja myös vanhempien

toiminnanohjaus selvästi vaikeutuu. Monesti voi jo auttaa, että kotiin saa ihmisen, joka kuuntelee ja ymmärtää perheen tilannetta. Luottamus työntekijän ja perheen välillä on erityisen tärkeää. Luottamuksellinen suhde auttaa perhettä hahmottamaan ja näkemään paremmin omaa tilannettaan. Väsyneenä ja perheen ollessa vaikeassa elämäntilanteessa voi olla vaikea löytää ratkaisuja arkisiin haasteisiin ja tällöin tilanteet saattavat myös eskaloitua hallitsemattomasti.

Asiakaspalautetta Arki toimivaksi -perhetyöstä ei ole järjestelmällisesti aiemmin kerätty, mutta suullisen palautteen ja perhetyöntekijöiden käsityksen perusteella perheet vaikuttavat tyytyväisiltä Arki toimivaksi -perhetyöhön. Perhetyöntekijät näkevät perheillä olevan todellinen tarve perhetyölle ja joillekin Arki toimivaksi -perhetyö on ainoa apu ja tuki.

8.3 Seurakunnan perhetyön asema ja merkitys perhetyön palvelukentässä

Seurakunnan Arki toimivaksi -perhetyön asema ja merkitys perhetyön palvelukentässä on perhetyöntekijöiden mukaan tärkeä. Arki toimivaksi -perhetyö täydentää kaupungin lakisääteisiä ja ennaltaehkäiseviä perhepalveluja. Yhteistyö on kaupungin ennaltaehkäisevän perhetyön kanssa tiivistä ja hiljalleen vakiintunutta. Perhetyöntekijät kokevat, että laajemmassa yhteistyöverkostossa asemaa vielä vahvistetaan. Yhteiset tavoitteet perheen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämiseksi ohjaavat myös seurakunnan Arki toimivaksi -perhetyössä työskentelyä. Arki toimivaksi -perhetyö toivotaan otettavaksi mukaan palveluverkoston tasa-vertaisena toimijana muiden perhepalveluiden lailla. Yhteistyötä tulee kuitenkin vahvistaa entisestään, jotta myös tietoisuus Arki toimivaksi -perhetyön toiminnasta saavuttaa tasapuolisesti kaikki alueella toimivat yhteistyökumppanit.

Merkityksellisenä koetaan myös seurakunnan työn joustavuus. Kaupungin perhepalvelut saattavat ottaa yhteyttä Arki toimivaksi -perhetyöntekijöihin esimerkiksi tilanteessa, jossa asiakasperhe hakee palvelua kaupungilta, mutta joutuu odottamaan asiakkuuden alkamista palvelun ruuhkautumisen vuoksi eikä vielä saa palvelua kaupungilta. Arki toimivaksi -perhetyö voi tällaisessa tilanteessa aloittaa työskentelyn perheen kanssa nopeammalla aikataululla ja matalalla

kynnyksellä. Toisinaan taas Arki toimivaksi -perhetyö voi jatkaa perheen kanssa työskentelyä vielä sen jälkeen, kun kaupungin tarjoama perhetyö on päättynyt. Kaupungin perhetyön sekä Arki toimivaksi -perhetyön palvelut tukevat sekä täydentävät toisiaan asiakaslähtöisyys huomioiden.

Asiakkuus aloitetaan lähtökohtaisesti sen organisaation kanssa, mistä perhe ensisijaisesti hakee apua. Perhetyön tuki sekä kaupungin ennaltaehkäisevässä perhetyössä että Arki toimivaksi -perhetyössä on perhetyöntekijöiden mukaan pitkälti sisällöltään ennaltaehkäisevää, mutta erityisosaamista vaativissa perhetilanteissa asiakkuus keskittyy pääsääntöisesti kaupungin perhetyölle, Arki toimivaksi -perhetyön ollessa ensisijaisesti matalamman kynnyksen palvelua. Kaupungin perhetyö on lakisääteistä palvelua, johon sisältyy muun muassa tiukempaa suunnitelmallisuutta, kirjaamisvelvollisuus sekä kriteerit asiakkuudelle. Palveluiden välillä ei koeta olevan ristiriitoja.

8.4 Kristillisuus Arki toimivaksi -perhetyössä ja muussa Lohjan seurakunnan perhetyössä

Arki toimivaksi -perhetyö on tunnustuksetonta työtä, koska kynnyksen avun hakemiselle halutaan pitää matalana. Arki toimivaksi -perhetyön taustalla vaikuttavat kuitenkin kristilliset arvot, kuten lähimmäisenrakkaus ja arvostava kohtaaminen. Kaupungin perhetyössä asiakasperheelle laaditaan palvelusuunnitelma ja seurakunnan perhetyöntekijöiden mukaan työskentelyssä saatetaan keskittyä ensisijaisesti yhteen ongelma-alueeseen perheessä. Arki toimivaksi -perhetyö työskentelee asiakaslähtöisesti, kokonaisvaltaisesti ja koko perheen tarpeet huomioiden. Seurakunnan työskentelyssä kokonaisvaltaisempi kohtaaminen on mahdollista, koska työskentely ei ole niin tarkkaan rajattua kuin kaupungin perhepalveluissa. Seurakunnan perhetyöskentelyssä kohtaamiselle varataan riittävästi aikaa. Perheeseen tutustuessa myös perheen avuntarpeet alkavat hiljalleen hahmottua. Työntekijät saavat suunnitella perhekäynnit pääsääntöisesti itsenäisesti ja perheen toiveita kuunnellen.

Arki toimivaksi -perhetyön arvot perustuvat kristilliseen ihmiskäsitykseen ja kristillisiin arvoihin, mutta työntekijät kokevat olevansa enemmän perhetyöntekijöitä kuin seurakunnan työntekijöitä Arki toimivaksi -perhetyötä tehdessä. Työntekijät kokevat tämän painotuksen olevan toimenkuvaan sopivaa. Perheiltä ei ole tullut toiveita kristillisyyden näkymiseen eikä kirkollista näkökulmaa koeta tarpeelliseksi tuoda työnkuvaan enempää. Mikäli perhe esittäisi toiveen hengelliseen hartaushetkeen, se voidaan toteuttaa. Hengellisyys lähtee kuitenkin perheen aloitteesta eikä sille perhetyöntekijöiden mukaan koeta tällä hetkellä tarvetta.

Arki toimivaksi -perhetyössä saa työskennellä omalla persoonallaan. Molemmat perhetyöntekijät kokevat tärkeäksi työnteon erilaisissa perheissä ja perheiden hyväksi. Molemmat perhetyöntekijät tuntevat selvää kutsumusta nimenomaan seurakunnassa ja Arki toimivaksi -perhetyössä työskentelyyn. Osa asiakasperheistä on vierastanut seurakunnan tarjoamaa perhetyötä uskon tai tunnustuksellisuuden vuoksi. Molemmat työntekijät kuitenkin kokevat, että asiakasperheille hengellisyys ei juurikaan näy eikä sitä koeta tarpeelliseksi tuoda esiin Arki toimivaksi -perhetyössä. Tosin hengellisyydestä, sen näkymisestä tai sen puuttumisesta ei ole myöskään erityisemmin asiakasperheiden kanssa keskusteltu.

Haastattelun aikana keskustelimme siitä, kenelle kirkko tänä päivänä kuuluu. Seurakunta tuottaa enenevässä määrin tunnustuksetonta ohjelmaa ja palveluita. Arki toimivaksi -perhetyössä kristillinen työote näkyy työntekijöiden mielestä luontevalla tavalla. Diakonia tarkoittaa palvelua ja auttamista. Arki toimivaksi -perhetyössä asiakasperheitä palvellaan ja autetaan. Lohjan seurakunnan perhetyöntekijät kertovat, että seurakunnalla on tuttuun tapaan tarjolla lapsille ja perheille tunnustuksellista toimintaa, jossa kristillisyyttä ja hengellisyys näkyy. Tällaisia ovat esimerkiksi lasten päiväkerhot ja koko perheille suunnatut perhekerhot.

8.5 Arki toimivaksi -perhetyön vahvuudet, haasteet ja kehittäminen

Arki toimivaksi -perhetyön vahvuudeksi perhetyöntekijät näkevät selkeästi palvelun matalan kynnyksen. Palvelua voi saada kuulumatta kirkkoon ja ilman lastensuojelun asiakkuutta. Arki toimivaksi -perhetyö menee asiakasperheeseen ilman

ennakkoasenteita ja työntekijällä on mahdollisuus hyödyntää työssään omia vahvuuksiaan, persoonaansa sekä osaamistaan. Seurakunnan työntekijä tekee työtä siten, että asiakas saa kokea olevansa tasavertainen lähimmäinen. Perhe kohdataan aina kokonaisvaltaisesti kaikki perheenjäsenet huomioiden. Aito kiinnostus lähimmäistä kohtaan ja vapaus tehdä työtä ilman lakisääteisiä palvelusuunnitelmia sekä tiukalle aikataulutettuja tavoitteita ohjaavat perhetyöntekijää tärkeässä ennaltaehkäisevässä matalan kynnyksen perhetyössä.

Toinen tärkeä vahvuus Arki toimivaksi -perhetyössä on joustavuus asiakasprosessissa. Työskentelyä voidaan tarvittaessa jatkaa pidempään kuin viiden käynnin ajan ja perhetyötä voidaan muutenkin tehdä joustavasti jokaisen perheenjäsenen tarpeet huomioiden. Vahvuutena voidaan nähdä myös se, että Arki toimivaksi -perhetyön työntekijät ovat pysyneet pitkään virassaan, mikä tuo jatkuvuutta työskentelyyn ja edistää asiakassuhteiden luottamuksellisuutta.

Haasteina Arki toimivaksi -perhetyössä perhetyöntekijät näkevät resurssien rajallisuuden. Toistaiseksi perheiden palvelutarpeeseen on pystytty vastaamaan, mutta ylimääräisiä resursseja ei ole. Työntekijät pohtivat, pystyvätkö vastaamaan palvelutarpeeseen, jos haluavia asiakkaita olisi enemmän. He arvelevat tarvitsevia perheitä kyllä olevan, mutta tieto Arki toimivaksi -perhetyöstä ei ole tavoittanut heitä kaikkia. Toinen haaste Arki toimivaksi -perhetyössä työntekijöiden mukaan on seurakunnan sisäinen yhteistyö etenkin diakoniatyön kanssa sekä sisäinen tiedotus. Perhetyöntekijät kokevat yhteistyön tärkeäksi, jotta perheille saadaan paras mahdollinen tuki tarpeiden mukaisesti. Yhteistyötä tulisi kehittää entisestään ja verkostoitumisen ja tiedotuksen tärkeys nousee vahvasti esiin keskustelussa. Työntekijät kokevat tärkeänä, että perheet saavat oikea-aikaista tukea, kohtuullisessa ajassa ja perheen kokonaistilanne huomioiden.

Asiakasperhe saattaa saada samanaikaisesti tukea sekä seurakunnan Arki toimivaksi -perhetyöltä että kaupungin perhetyöltä. Toimijoiden välinen yhteistyö sekä ajantasainen tiedonkulku ovat asiakaslähtöisyyden kannalta merkityksellisiä. Perhetyöntekijät kokevat, että yhteistyö kaupungin ja seurakunnan perhetyön välillä on sujuvaa. Tiedonkulku ja lupa-asiat ovat kuitenkin toisinaan haasteellisia. Tieto asiakasperheen saamista palveluista on asiakasperheen kertomuksen

varassa ja lupa yhteistyöhön perheen asioissa täytyy saada perheeltä. Perhetyöntekijät kokevat, että yhteiset palaverit selkeyttävät työnjakoa ja edistävät perheen palvelutarpeisiin vastaamista kokonaisvaltaisesti. Kehittämisenäkökulmaa ja pohdittavaa tästä kuitenkin löytyy. Asiakasperheen tiedot eivät aina päivitty seurakunnan perhetyöntekijälle ajantasaisesti. Tällä hetkellä tilanne ei aiheuta suurempaa huolta, mutta on kuitenkin hyvä ennakoida ja pohtia miten toimia esimerkiksi tilanteessa, jos asiakasperheiden määrä kasvaisi.

Neljäntenä haasteena Arki toimivaksi -perhetyössä työntekijät kokevat pitkät siirtymämatkat, joiden aiheuttamaa haittaa voi kuitenkin minimoida hoitamalla yhteydenpitoa asiakkaiden kanssa puhelimitse matkojen aikana. Myös tapaamisten sopiminen mahdollisuuksien mukaan samalle suunnalle toisen käynnin yhteyteen vähentää matka-aikoja. Kuitenkin on väistämätöntä, että perhetyöntekijöiden työaikaa kuluu melko paljon myös matkustamiseen.

Uutena toimintamuotona Lohjan seurakunnassa on avoin Arki toimivaksi -perhekerho. Aluksi toiminnassa oli mukana Arki toimivaksi -perhetyön asiakasperheitä ja myöhemmin mukaan tuli myös muita perheitä. Kerho aloitettiin syksyllä 2020, mutta koronatilanteen kiristyessä kerho jouduttiin keskeyttämään toistaiseksi.

9 ASIAKASPERHEIDEN KYSELYTUTKIMUKSEN TULOKSET

9.1 Perheiden taustatiedot, voimavarat ja perheiden kohtaamat haasteet

Nykyisistä asiakasperheistä neljäsosa eli kolme perhettä on yksinhuoltajaperheitä ja loput kahden aikuisen perheitä. Kaikki entiset asiakasperheet ovat kahden aikuisen perheitä. Lasten lukumäärä perheissä vaihtelee yhdestä seitsemään. Asiakasperheissä on keskimäärin 2,4 lasta. Kaikissa asiakasperheissä on alle kouluikäisiä lapsia.

Perheiden kokemissa voimavaroissa on suuria eroja entisten ja nykyisten asiakasperheiden välillä. Entisistä asiakasperheistä 71 prosenttia kokee perheen voimavarat tällä hetkellä hyviksi tai erittäin hyviksi ja loput kokevat voimavaransa kohtalaisiksi. Kukaan entisistä asiakasperheistä ei siis koe voimavarojensa olevan erittäin huonoja tai huonoja. Nykyisistä asiakasperheistä kolmannes kokee perheen voimavarat tällä hetkellä hyviksi, mutta yksikään ei koe voimavarojen olevan erittäin hyvät. Puolet nykyisistä asiakasperheistä kokee voimavarojensa olevan kohtalaiset ja 17 prosenttia kokee voimavarojen olevan tällä hetkellä huonot. Erittäin huonoksi voimavarojaan ei koe yksikään asiakasperhe.

Koronaepidemia on vaikuttanut Arki toimivaksi -perhetyön asiakasperheisiin hyvin monella eri tavalla. Osa perheistä vastaa kyselyssä, että perheikää on ollut huomattavasti enemmän. Toisen vanhemman jäädessä kotiin etätöihin on se myös tuonut helpotusta perheen arkeen, kun aikuisia on arjessa kaksi. Toisaalta taas tukiverkkojen vähyys, lähikontaktien välttäminen ja pitkät välimatkat läheisiin matkustuskieltoineen on koettu ahdistavan ja haastaviksi. Aikuisten keskinäinen aika koetaan myös entistä vähäisemmäksi, koska lastenhoitajaa on ollut vaikea saada. Poikkeusolojen vaikutusten vuoksi voimavarojen riittävyys koetaan hyvin eri tavoin. Arjessa jaksaminen koetaan osittain heikentyneeksi tai erittäin paljon heikentyneeksi. Osa perheistä kuitenkin kokee, ettei poikkeustilanne ole vaikuttanut jaksamiseen ja voimavarat ovat ennallaan. Useat kertovat lasten harrastustoimintojen keskeytyneen, joka vaikuttaa sekä lasten että aikuisten sosiaalisen elämän rajallisuuteen. Taloudellisesti koronaepidemia on vaikuttanut perheisiin eri tavoin. Osa vastanneista kertoo, että työpaikan menetyksen vuoksi taloudellinen tilanne on vaikea, osa vastaa, ettei perheen taloudellisessa tilanteessa ole muutoksia. Yhdessä vastauksessa kerrotaan poikkeusolojen mahdollistaneen opiskelun aloittamisen uuteen ammattiin.

Kuviossa 2. on kuvattuna yleisimmät asiakasperheiden arjessa kohtaamat haasteet. Yleisin asiakasperheiden arjessaan kohtaama haaste on vanhemman tai vanhempien väsymys, jota esiintyy kahdessa kolmasosassa perheistä. Seuraavaksi eniten eli noin 40 prosentilla perheistä haasteita arkeen tuovat elämäntilanteen muutokset, esimerkiksi sairastuminen tai ero. Noin viidesosa vastaajista kertoo perheessä olevan myös taloudellisia haasteita, arjenhallinnan haasteita ja

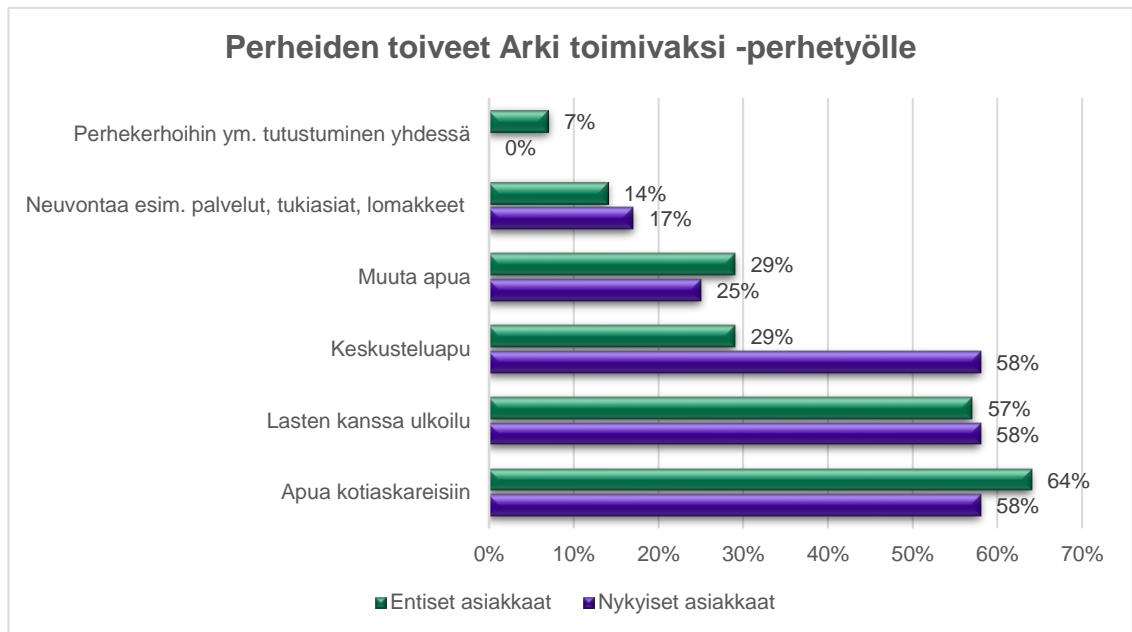
haasteita parisuhteessa. Yksi kymmenestä vastaajasta kertoo perheessä olevan vuorovaikutuksellisia haasteita. Muita haasteita perheillä ovat tukiverkkojen puute, työttömyys, terveysongelmat, lasten erityistarpeet, parisuhdeajan puuttuminen, iltaopiskelu, lasten uniongelmat ja yksinäisyys. Entisissä asiakasperheissä kaikkia muita haasteita koettiin olevan vähemmän, paitsi parisuhteen haasteita koettiin olevan enemmän. Entisistä asiakasperheistä 43 prosenttia kokee, ettei heillä ole enää erityisiä arjen haasteita, mutta 29 prosenttia kokee perhetyölle olevan edelleen tarvetta.

Moni perheistä kokee suurimmaksi haasteeksi väsymyksen. Sen seurauksena arjen hallinta kärsii ja saattaa tulla myös haasteita parisuhteeseen. Ajan puute näkyy monissa perheissä. Toiset kaipaavat omaa aikaa tai parisuhdeaikaa ja työssäkäyvät vanhemmat puolestaan kaipaavat lisää aikaa lasten kanssa. Kotityöt, harrastukset ja opiskelu ovat aikaa vieviä. Eroperheessä lasten asuminen vuoroviikoin kummankin vanhemman luona tuo arkeen jatkuvia muutoksia, jotka kuormittavat arkea. Vakavalla tai kivuliaalla sairaudella on vaikutusta koko perheen jaksamiseen ja voimavaroihin. Lasten erityistarpeet, uhmaikä ja uniongelmat vievät myös voimavaroja perheiltä.

KUVIO 2. Arki toimivaksi -asiakasperheiden arjessa kokemat haasteet asiakaskyselyn pohjalta

9.2 Tuen tarve ja riittävyys

KUVIO 3. Perheiden toiveet Arki toimivaksi -perhetyölle asiakaskyselyn mukaan

Asiakaskyselyssä kysimme perheiltä, mitä he toivovat Arki toimivaksi -perhetyöltä. Vastauksen näkyvät kuviossa 3. Yli puolet kaikista vastanneista toivoi Arki toimivaksi -perhetyöltä apua kotiaskareiden hoitamiseen ja lasten kanssa ulkoiluapua. 15 prosenttia kaikista vastanneista toivoi saavansa apua lomakkeiden täyttämässä ja palveluohjauksessa. Entisistä asiakkaista keskusteluapua toivoi 29 prosenttia kun taas nykyisistä asiakkaista keskusteluapua toivoi peräti 58 prosenttia. Kysymyksen ”millaista muuta apua Arki toimivaksi -perhetyöltä toivotaan” avoimeen vastauskenttään vastattiin avun tarpeen olevan pääsääntöisesti lastenhoidon apua tai muuta kotiapua tarpeen vaatiessa. Yksi vastaajista toivoi parisuhdeapua ja yksi kaipasi tukea perhekerhoihin tutustumisessa.

Entisistä asiakkaista 86 prosenttia koki tuen riittäväksi. Valtaosa koki toimintamallin hyväksi, koska aikoja sai matalalla kynnyksellä ja käyntiaika sekä käyntien määrä koettiin sopivaksi. Perheen kokonaisvaltaisen tilanteen kartoittaminen ja palvelun kohdentuminen todellisen tarpeen mukaan koettiin tärkeäksi. Kiitosta sai myös se, että Arki toimivaksi -perhetyölle voidaan myöntää jatkoa, mikäli perheellä on siihen tarvetta.

Nykyisten asiakasperheiden avoimista vastauksista nousee esiin, että Arki toimivaksi -perhetyön tuki ei yksinään ole kyseisessä elämäntilanteessa riittävää, mutta se täydentää muualta saatavaa tukea. Nykyisistä asiakkaista vain neljäsosa kokee Arki toimivaksi -perhetyön tuen olevan sellaisenaan riittävää. Osa asiakasperheistä toivoo pitkäkestoisempaa tukea sekä myös pidempiä tukikäyntejä. Myös tuen säännöllisyyttä toivotaan ja sitä että ajan saisi juuri siihen hetkeen, kun sille on akuutti tarve. Arki toimivaksi -perhetyö koetaan kuitenkin hyväksi toimintamuodoksi ja siihen ollaan yleisesti tyytyväisiä.

Nykyisistä asiakkaista puolet kokee Arki toimivaksi -perhetyön auttaneen perhettään erittäin paljon ja kahdeksan prosenttia kokee perhetyöstä olleen paljon apua. Neljäsosa nykyisistä asiakasperheistä kokee saaneensa jonkin verran apua ja vähän apua kokee saaneensa vajaa viidennes nykyisistä asiakasperheistä. Entisistä asiakasperheistä vajaa puolet kokee saaneensa vähän tai jonkin verran apua ja hieman yli puolet kokee saaneensa paljon tai erittäin paljon apua. Kyselyyn vastanneista perheistä yksikään ei vastannut, että he eivät saaneet lainkaan apua.

9.3 Arki toimivaksi -perhetyön merkitys perheille

Arki toimivaksi -perhetyö on perheille tärkeää. Monet kokevat merkittäväksi avun saamisen arjen asioihin, esimerkiksi kotitöihin ja lääkäri- tai hammaslääkärikäyntien järjestämiseen. Vastauksissa kerrottiin syyllisyydentunteen helpottuneen, kuormituksen vähentyneen ja turvallisuudentunteen lisääntyneen Arki toimivaksi -perhetyön myötä. Perhetyöntekijöiden koetaan tuoneen iloa ja valoa perheiden arkeen. Heidän tapaamistaan odottavat sekä aikuiset että lapset. Perheet kokevat myös keskusteluavun ja perhetyöntekijän henkisen tuen tärkeiksi. Kukaan vastanneista ei kokenut Arki toimivaksi -perhetyötä merkityksettömäksi.

Kysyimme asiakasperheiltä myös avointa palautetta Arki toimivaksi -perhetyöstä. Vastaukset olivat poikkeuksetta positiivisia eikä kritiikkiä ollut. Kehitysehdotuksena yksi vastaajista ehdotti, että seurakunnan internetsivut muutettaisiin selkeämmäksi niin, että yhdellä haulla tai yhdestä paikasta löytyisi kaikki

lapsiperheiden tapahtumat. Asiakasperheet arvostavat matalaa kynnystä saada Arki toimivaksi -perhetyötä ja nopeaa avun saamista. Ennaltaehkäisevä työmuoto koetaan tarpeelliseksi ja tehokkaaksi. Eniten kehuja ja kiitoksia saavat kuitenkin perhetyöntekijät, joita kuvaillaan ihmisläheisiksi, luotettaviksi, osaaviksi ja lämmenhenkisiksi. Perhetyöntekijän käyntejä kuvataan kiireettömäksi henkireiäksi arjessa. Poimintoja avoimesta palautteesta on koostettuna kuvaan 1.

Kuva 1. Poimintoja Arki toimivaksi -perhetyön asiakaspalautteista.

9.4 Kristillisuus Arki toimivaksi -perhetyössä

Kysymme asiakasperheiltä, miten kristillisuus näkyy Arki toimivaksi -perhetyössä ja millainen merkitys kristillisyydellä on Arki toimivaksi -perhetyössä. Emme kuitenkaan määritelleet kristillisyyttä ennen kysymysten asettelua, joten jokainen vastaaja on määritellyt kristillisyyden omalla tavallaan. Kristillisyyden määrittelyssä on varmasti henkilökohtaisia eroja, jotka näkyvät vastauksissa.

Kaikista vastanneista 41 prosenttia kokee, ettei kristillisuus näy lainkaan Arki toimivaksi -perhetyössä. Kolmannes vastanneista kokee, että kristillisuus näkyy vähän ja saman verran vastanneista kokee kristillisyyden näkyvän perhetyössä

jonkin verran. Kaikista vastanneista 48 prosenttia on sitä mieltä, ettei kristillisyydellä ole lainkaan merkitystä Arki toimivaksi -perhetyössä. Noin viidennes vastaa, että kristillisyydellä on vähän merkitystä ja saman verran vastanneista kokee, että kristillisyydellä on jonkin verran merkitystä. Vastaajista 11 prosenttia on sitä mieltä, että kristillisyydellä Arki toimivaksi -perhetyössä on paljon merkitystä.

Kaikista vastanneista reilu kolmannes vastaa, ettei perheessä koeta kristillisyydellä olevan lainkaan merkitystä. Vajaa kolmannes vastanneista kokee, että heidän perheessään kristillisyydellä on vähän merkitystä. Kristillisyydellä on jonkin verran merkitystä noin kolmanneksella kyselyyn vastanneista perheistä. 11 prosenttia kaikista kyselyyn vastanneista asiakasperheistä kertoo kristillisyyden merkitsevän erittäin paljon heidän perheelleen. Kahdeksan prosenttia kaikista vastanneista asiakasperheistä toivoisi kristillisyyden näkyvän voimakkaammin Arki toimivaksi -perhetyössä. Reilu puolet kaikista vastanneista kokee, että kristillisyydellä on riittävän suuri rooli perhetyössä. 38 prosenttia kaikista vastanneista on sitä mieltä, etteivät he halua kristillisyyden näkyvän Arki toimivaksi -perhetyössä mitenkään.

Perheiden Arki toimivaksi -perhetyön kristillisyyteen liittyvien kommenttien perusteella kristillisuus koetaan perheissä hyvin henkilökohtaiseksi asiaksi. Osalle perheistä kristillisuus on tärkeää, toiset kertovat, etteivät kuulu kirkkoon eivätkä ole uskossa. Kirkkoon kuulumaton perhe kertoo jännittäneensä kristillisyyden roolia Arki toimivaksi -perhetyössä, mutta kokeneensa saamansa avun ihanaksi. Perhetyöntekijöiden ihmistuntemukseen luotetaan ja uskotaan heidän tuovan kristillisyyttä esiin tarvittavissa määrin kussakin perheessä. Kommentteissa mainitaan myös, ettei haittaa, jos perhetyöntekijä ei ole uskossa. Toiset kuitenkin toivovat myös hengellisistä asioista keskustelua, arvostavat kristillisiä arvoja ja kokevat nimenomaan seurakunnan luotettavaksi tahoksi. Suurin osa asiakasperheistä arvostaa kuitenkin sitä, ettei kristillisyyttä tai uskoa tuputeta perheille Arki toimivaksi -perhetyössä ja kokee, että kristillisuus näkyy Arki toimivaksi -perhetyössä sopivasti.

9.5 Palvelun piiriin ohjautuminen ja seurakunta perhetyön toimijana

Suurin osa perheistä, eli lähes kaksi kolmannesta, on ohjautunut Arki toimivaksi -perhetyön asiakkaaksi seurakunnan lapsi- ja perhetyön kautta. Lähes viidennes asiakasperheistä ohjautui asiakkaaksi neuvolapalveluiden kautta. 15 prosenttia kyselyyn vastanneista asiakasperheistä oli kuullut Arki toimivaksi -perhetyöstä tutulta ja ottanut itse yhteyttä perhetyöntekijöihin. Yksi vastaajista oli saanut tietää palvelusta kunnan perhetyön kautta ja yksi vastaajista oli etsinyt itse tietoa palvelusta. Lohjan seurakunnan diakoniatyön kautta ei Arki toimivaksi -perhetyöhön ohjautunut yhtään asiakasperhettä.

Neljäsosa asiakasperheistä ei ole saanut tukea muualta kuin seurakunnalta. Kunnan perhetyön asiakkaina on tai on aikaisemmin ollut vajaa puolet asiakasperheistä. Kolmannen sektorin eli esimerkiksi järjestöjen ja yhdistysten tukea perheet eivät ole saaneet lainkaan. Vastauksissa ei juurikaan ollut eroa entisten ja nykyisten asiakkaiden välillä, mutta omat tukiverkostot olivat entisillä asiakkailla selvästi paremmat. Heistä 57 prosenttia ja nykyisistä asiakkaista vain neljännes kertoi saaneensa tukea omalta tukiverkostolta.

Vajaa puolet asiakasperheistä on saanut sekä kunnan perhetyötä että Arki toimivaksi -perhetyötä. Heistä noin kolmannes kokee, etteivät ne eroa toisistaan. Kaksi kolmasosaa vastaajista kertoo eroja löytyvän. Yksi vastaajista kokee, että kunnan perhetyö ei ole yhtä rajattua kuin seurakunnan perhetyö ja nostaa esiin kunnan lakisääteisen velvollisuuden tarjota palvelua. Toinen vastaaja kertoo, että kunnan perhetyössä arjen askareita tehdään yhdessä ja hän kokee, ettei se autanut oman ajan ja tauon tarpeeseen. Seurakunnan perhetyö koetaan vähemmän tuomitsevaksi, rennommaksi ja välittömämmäksi kuin kunnan perhetyö. Kunnan perhetyö koetaan kaavamaisemmaksi ja vaikeammin saavutettavaksi. Seurakunnan perhetyössä näkyy ihmisläheisyys, inhimillisyys, avoimuus ja rakkaudellisuus. Seurakunnan perhetyöntekijän koetaan myös ymmärtävän ihmistä paremmin. Yksi vastaaja toivoo seurakunnan Arki toivovaksi -perhetyön jatkuvan ja kunnan perhetyön ottavan siitä mallia.

10 JOHTOPÄÄTÖKSET

10.1 Pohdinta

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää, millaisia toimintaedellytyksiä Arki toimivaksi -perhetyön toteuttaminen vaatii ja mitä asioita on huomioitava Arki toimivaksi -mallin mukaista perhetyötä käynnistettäessä. Halusimme selvittää, millainen merkitys Arki toimivaksi -perhetyöllä on perheille. Meitä kiinnosti myös millainen merkitys ja asema seurakunnalla on perhetyön palvelukentässä. Kristillisyyden merkitys ja sen näkyminen Arki toimivaksi -perhetyössä sekä muussa Lohjan seurakunnan perhetyössä oli yksi tutkimuksemme tarkoituksista. Halusimme myös selvittää, miten Arki toimivaksi -perhetyötä voisi kehittää.

Tavoitteemme oli nostaa esiin perheiden arjen haasteita ja perustella ennaltaehkäisevän työn tarvetta ja merkitystä. Tämä toteutui asiakasperheiden kyselytutkimuksen myötä yli odotusten. Asiakaskyselyn vastaajien määrä yllätti meidät positiivisesti. 79 prosenttia kaikista kyselyn saaneista asiakasperheistä lähetti meille vastauksensa. Asiakasperheet elävät monella tavalla haasteellista elämänvaihetta ja kamppailevat voimavarojen puutteen kanssa, joten emme odottaneet heillä olevan resursseja kyselyyn vastaamiseen näin hyvin. Koemme, että saimme tutkimuksessamme perheiden äänet hyvin kuuluviin. Vastausten saamista edesauttoi varmasti se, että perhetyöntekijät lähestyivät henkilökohtaisesti puhelimitse jokaista perhettä ennen kyselyn lähettämistä. Kerätessään sähköpostiosoitteita työntekijät informoivat asiakasperheitä kyselystä kirjoittamiemme saatesanojen mukaisesti sekä kysyivät perheiltä lupaa ja halukkuutta kyselyyn osallistumiseen. Perheillä oli kyselystä ja sen tarkoituksesta perustiedot ja meille jäi vastauksista vahvasti sellainen vaikutelma, että kysely oli toivottu ja kiinnostava. Vastauksista välittyi myös tunne, että perheet kokivat osallisuutta saadessaan kertoa omia kokemuksiaan ja ajatuksiaan Arki toimivaksi -perhetyöhän liittyen.

Taustoitimme tehtävää muun muassa tutustumalla perheiden hyvinvointiin ja siihen vaikuttaviin tekijöihin. Yksinhuoltajaperheissä sekä perheissä, joissa on enemmän kuin kaksi lasta, on tutkimuksen mukaan selvästi enemmän terveys-, ja hyvinvointiongelmia. Myös lapsiperheköyhyys on lisääntynyt. Vanhemmuuden tukemiseen ja parisuhdeongelmiin avun saaminen on koettu vaikeaksi. Palvelujärjestelmän pirstaleisuus taas vaikeuttaa avun hakemista. Tiedossa on, että perheiden vaikeudet saattavat näyttäytyä pitkälläkin viiveellä. Meidän tutkimuksemme tulokset ovat linjassa myös aiempien tutkimustulosten kanssa ja vahvistavat ennaltaehkäisevän työn tärkeyttä. Arki toimivaksi -perhetyöntekijät tunnistavat työnsä kautta samat perheiden arjessa kohtaamat haasteet. Vanhemmuuden tukeminen, kuunteleminen ja varhainen puuttuminen voivat auttaa perhettä vaikeassa elämäntilanteessa ja parhaimmillaan estää sen, ettei perheessä tarvita järeämpiä tukitoimia, kuten esimerkiksi lastensuojelupalveluja. Monesti tukiverkosto rakentuu kuitenkin useista auttavista tahoista sekä erilaisista palveluista. Tässäkin kohtaa Arki toimivaksi -perhetyöllä on tärkeä rooli arjen auttajana. Asiakaskyselyssä Arki toimivaksi -perhetyö sai kiitosta helpeä saatavuudestaan ja kokonaisvaltaisesta työtoteutuksesta.

Meidän kirkko -strategiassa todetaan, että perheet ovat seurakunnalle tärkein yhteistyökumppani. Arjen tukeminen on seurakunnan keskeinen tehtävä. Kohtaamisen kirkko strategiassa sanotaan, että perheneuvonnan asiakasmäärät ovat nousussa, diakonisen avun sekä kuuntelemisen tarve on lisääntynyt. Ovet auki -strategiassa taas ohjataan kohtaamaan lähimmäinen siellä missä hän on. Kirkon tulee vastata yhteiskunnan muutoksiin ja huomata muutostarpeet. Kirkon perhetyön tulee vahvistaa perheiden ja parisuhteiden hyvinvointia ennaltaehkäisevän ja vahvistavan perhetoiminnan kautta.

Valtaosalla perheistä on useita samanaikaisia haasteita. Perheiden tilanteissa ja heidän kokemuksissaan haasteissa on kuitenkin paljon vaihtelua, minkä vuoksi yksilöllinen kohtaaminen ja kokonaisvaltainen työote on tärkeää Arki toimivaksi -perhetyössä. Asiakaskyselyn vastauksista ja haastattelusta välittyy selvästi perheiden tyytyväisyys Arki toimivaksi -perhetyöhön ja työntekijöihin. Katja ja Kaarina tekevät työtään suurella sydämellä ja heidän persoonallisuutensa sekä aito välittäminen näkyy myös asiakasperheille. Tämä antaa vaikutelman, että

työroolissakin ovat aito Katja ja aito Kaarina. Uskomme kokonaisvaltaisen kohtaamisen, luottamukselliseen asiakassuhteeseen panostamisen ja aidon läsnäolon olevan Arki toimivaksi -perhetyön mallin ydinelementtejä. Nämä elementit noudattavat yhteisen seurakuntamme strategiaa ja suuntaviivoja sekä motivoivat perhetyöntekijöitä heidän jokapäiväisessä työssään.

Lohjan seurakunnan Arki toimivaksi -perhetyöntekijät ovat koulutukseltaan lastenohjaajia, eikä perhetyöntekijöiltä tällä hetkellä edellytetä AMK-tasosta koulutusta. Saimme vahvan käsityksen siitä, että koulutustakin tärkeämpää on arvostavan kohtaamisen taito, aito läsnäolo sekä halu auttaa. Ihmisläheinen työote ohjaa perhetyöntekijöitä kohtaamisissa perheiden kanssa. Näemmekin sen olevan Arki toimivaksi -perhetyössä työntekijöiden tärkein työkalu ja ominaisuus, joka myös erottaa Arki toimivaksi -perhetyön kunnan perhetyöstä, työskentelyn ollessa joustavampaa. Kaupungin perhepalveluissa perhetyöntekijöitä velvoittavat lait. Sosiaalihuoltolaki ja lastensuojelulaki määrittelevät muun muassa asiakasprosessin kulkua. Seurakunnan perhetyö toimii vapaammin noudattaen ainoastaan yleistä lainsäädäntöä, Suomen evankelis-luterilaisen kirkon linjauksia ja eettisiä periaatteita.

Moniammatillinen verkostoyhteistyö kaupungin perhetyön sekä muiden toimijoiden kanssa takaa sen, että palvelujen saatavuus ja palveluohjaus toteutuvat myös matalamman kynnyksen Arki toimivaksi -perhetyössä. Erityisen hienoa on, että Arki toimivaksi -perhetyöntekijät saavat lisäkoulutusta myös kaupungin kautta. Myös tämä selvästi kertoo sen, että seurakunnan toteuttamaa perhetyötä arvostetaan lakisääteisten perhepalveluiden rinnalla.

Entiset asiakasperheet kokevat perheensä voimavarat selvästi paremmiksi kuin nykyiset asiakasperheet. Tämä voi osittain johtua siitä, että entisillä asiakasperheillä on lapset ovat kasvaneet ja väsymystä on vähemmän. Tämän perusteella voimme kuitenkin päätellä, että Arki toimivaksi -perhetyö on vahvistanut perheiden voimavaroja. Ennaltaehkäisevällä perhetyöllä on ollut vaikutusta asiakasperheiden voimavaroihin. Perheensä voimavaran huonoiksi kokevilla 17 prosentilla vastaajista Arki toimivaksi -perhetyö saattaa olla vasta alussa. Nykyisistä asiakkaista vain neljäsosa kokee perhetyön käyntikerrat riittäviksi. Tämä johtuu

varmasti suurilta osin siitä, että heillä asiakasprosessi on kesken. Myös koronaepidemian vaikutukset eli käyntien peruuntuminen tai siirtyminen ulos vaikuttaa tähän.

Koronapandemia on vaikuttanut kaikkiin ihmisiin maailmanlaajuisesti. Perheillä ja ihmisillä on erilaisia tilanteita uudessa arjessa pandemian keskellä. Arki toimivaksi -perhetyön asiakkaat nostivat pandemian vaikutuksia kysyttäessä esiin samoja asioita, joista on ollut paljon puhetta tiedostusvälineissäkin. Asiakasperheissä pandemian vaikutukset näkyvät erityisesti tukiverkoston tuen puuttumisena tai tuen jäämisenä erittäin vähäiseksi. Pandemia on vaikuttanut myös Arki toimivaksi -perhetyön tekemiseen ja asiakaskäyntejä on vähennetty. Uusimassa strategiassa kuitenkin todetaan, että seurakunnan tehtävä koronapandemian aikana korostui selvästi ja kirkon luomaa toivoa pidetään tärkeänä.

Kysyimme asiakasperheiden kyselyssä myös kristillisyyden merkityksestä perheille sekä siitä, miten perheet kokevat sen näkyvän Arki toimivaksi -perhetyössä. Tuloksia analysoitaessa tulee meidän jättää tilaa kristillisyyden tulkinnanvaraisuudelle. Emme olleet kyselyssä määritelleet kristillisyyttä käsitteenä ennen kysymysten asettelua ja näin ollen kristillisyydellä voi olla useita eri merkityksiä ja sitä voidaan tulkita kyselyssämme monella eri tavalla. Emme koe tämän kuitenkaan heikentävän tutkimuksemme lopputulosta. Olemme saaneet käsityksen siitä, että seurakunnan Arki toimivaksi -perhetyön kristillisuus on ihmisläheistä ja perheiden yksilölliset tarpeet huomioivaa. Mielenkiintoista pohdintaa herättää tulos, jossa 38 prosenttia vastanneista ei halua kristillisyyden näkyvän Arki toimivaksi -perhetyössä millään tavoin. Miten nämä perheet tulkitsevat ja kokevat kristillisyyden merkitsevän? Kristillisuus on parhaimmillaan arkista tukea ja ihmisen kokonaisvaltaista kohtaamista, heikomman tukemista ja rinnalla kulkemista. Meidän näkemyksemme ja tulkintamme mukaan kristillisuus näkyy Arki toimivaksi -perhetyössä kristityn näkökulmasta oikealla tavalla.

Jäimme myös miettimään tulevaisuuden suuntaa, jonka koetaan olevan yleisesti sellainen, että meidän, mahdollisesti tulevana seurakunnan työntekijöinä, tulee yhä tarkemmin jatkossa pohtia, miten kristillinen sanoma, esimerkiksi Jeesuksen vertaukset, muotoillaan kaikille sopivaksi. Suunta on selvä. Seurakunnalla on

merkittävä rooli suomalaisessa yhteiskunnassa. Seurakunnan diakoniatyö auttaa ja palvelee heikommassa asemassa olevia ja toimii myös heikompien puolesta puhujina. Seurakunnalta toivotaan kuitenkin yhä enemmän tunnustuksetonta toimintaa ja osallistumista.

Tämänkaltainen ajattelu ja suuntaus varmasti madaltaa kirkon kynnyistä ja avaa laajemmin ovia seurakunnan toimintaan, mutta meissä se herättää myös kysymyksiä. Unohtuuko kirkon perustehtävä ja minkälaisilla rajapinnoilla liikumme, jos kristillisyyden ei toivota näkyvän kirkon työssä? Onko seurakunnan tehtävä tarjota vain palvelua ja unohtuuko Kristuksen sanoma? Haluaako seurakunta tavoittaa ensisijaisesti kirkollisveronsa maksavat jäsenet ja kohdentaa toimintansa heille? Vai palveleeko tämä avarakatseisuus sittenkin seurakuntaa ja luommeko tällaisella suuntauksella ehkä suurempaa seurakuntaa, johon kuuluvat kaikki lähimmäiset? Voimmeko tunnustuksettoman työn kautta saada ihmisiä näkemään seurakunnan diakonisen asenteen ja lähimmäisenrakkauden ja ne arvot, joita seurakunta ja sen työntekijät haluavat edustaa ja siten madallammekin kirkon kynnyistä? Arki toimivaksi -perhetyötä arvostetaan ja perheet kokevat sen omakseen. Kristilliset arvot kulkevat työntekijöiden mukana jokapäiväisessä työssä. Pohdimme, että ajattelevatko perheet kristillisyyden olevan parhaimmillaan lähimmäisenrakkautta ja arjen apua?

Perheiden kokema väsymys ja vanhempien kuormittuneisuus suorituskeskeisen yhteiskunnan vaatimuksista on hyvin yleistä. Perheiden tulisi saada tietoa mahdollisista palveluista jo varhaisessa vaiheessa, ennen ongelmien kasaantumista. Monesti pienikin apu saattaa kannatella yli vaikean elämänvaiheen, jos tukea on tarjolla oikea-aikaisesti. Pohdimme myös hyvän vanhemmuuden määritelmiä ja sitä, miksi vanhemmuutta koetaan usein suoritettavan. Mietimme jo perhetyöntekijöiden haastattelun aikana, mitkä asiat ovat saattaneet vaikuttaa tähän muutokseen.

Digitalisaation tuomat haasteet tunnistamme itsekkin. Digitaalisen kehityksen mukana tullut riippuvuus älylaitteisiin huolestuttaa todella, koska sillä on vaikutusta lasten ja vanhempien väliseen vuorovaikutukseen. Nykyään kasvatukseen kuuluu esimerkiksi laiteaikojen seuraaminen lapsilla. Kiireisessä ja hektisessä

yhteiskunnassa otetaan aikaa lähes kaikesta. Lapsille määritetään kotona peliaikaa ajastimen avulla. Samaan aikaan vanhemmat ovat älylaitteita, tableteilla ja tietokoneilla. Siellä on monesti tärkeät sähköpostit, sosiaalinen media, lasten Wilma-sovellukset ja monet muut arkeen kuuluvat viestintäkanavat. Myös perhetyöntekijät tunnistivat tämän ilmiön ja ovat siitä huolissaan. Lepohetket ovat vähissä ja meiltä odotetaan sitä, että olemme jatkuvasti tavoitettavissa ja saatavilla. Keskittyminen on monelle meistä vaikeaa ja stressi kuuluu jo lähes automaattisesti hyvin monen suomalaisen perhe-elämään.

On hämmentävää huomata, että tunnistamme monet haasteet myös omassa elämässämme. Miten osaisimme opettaa lapsillemme olemisen taidon? Perhetyöntekijät opettavat tänä päivänä perheille myös armollisuutta ja asioiden hyväksymistä. Miten tehdä kotiaskareita yhdessä lapsen kanssa ja lapsentahtisesti? Miten hyväksyä keskeneräisyyttä ja myös riittämättömyyttä? Olisiko meillä lupa joskus tehdä vain parhaamme ja voisiko se joskus olla riittävästi, että teemme vain sen minkä sillä hetkellä jaksamme? Voisimmeko tällä tavoin saada seesteisyyttä ja tasapainoa elämäämme? Koemme, että perhetyöntekijöiden yksi tärkeimmistä tehtävistä on vahvistaa vanhemmuutta. Vähempikin voi joskus olla riittävästi. Väsyneelle vanhemmalle kannustava puhe voi olla päivän helmihetki. Tätä teemaa tuki myös vuoden 2020 Yhteisvastuukeräys teemalla ”Sinä riität hyvään vanhemmuuteen” (Kirkkopalvelut ry. Yhteisvastuu).

Arki toimivaksi -perhetyöllä on palveluverkostossa oma tärkeä paikkansa muiden palvelujen täydentäjänä. Arki toimivaksi -perhetyö on parantanut asiakasperheiden voimavaroja ja se koetaan merkitykselliseksi. Ennaltaehkäiseviin työmuotoihin panostaminen on myös yhteiskunnallisesti tärkeää, kuten tutkimuksista ilmenee, ongelmat ja haasteet perheissä saattaa ilmaantua viiveellä. Työmuodolla ja seurakunnalla toimijana on selkeitä etuja, jonka vuoksi Arki toimivaksi -perhetyö koetaan todelliseksi matalan kynnyksen palveluksi. Joustavuus, arvostava kohtaaminen ja inhimillisyys näkyvät seurakunnan työntekijöiden työotteessa ja työmoraalissa. Tämä nousee tutkimustuloksissa niin usein esille, että koemme sen erittäin tärkeäksi havainnoksi. Työmuodolle on perhetyöntekijöiden mukaan todellinen tarve ja tämä sama ilmenee selvästi asiakaskyselyn tuloksista.

Asiakasperheiden palaute oli erinomaista. Lohjan seurakunnan Arki toimivaksi -perhetyön työntekijät ovat myös selvästi työhönsä soveltuvia huippuosaajia.

Tutkimuksemme oli monimenetelmäinen yhdistäen laadullisen puolistrukturoidun teemahaastattelun ja pääosin määrällisen kyselytutkimuksen asiakasperheille. Valitsemamme menetelmät sopivat hyvin tutkimukseemme, jonka tavoitteet ja tarkoitus täyttyivät hyvin. Kysely toteutettiin anonymisti, jolloin perheiden voi olettaa vastaavan rehellisesti ja avoimesti kysymyksiin. Haastattelusta jäi avoin, luottamuksellinen ja asiantunteva käsitys.

Eettisesti hyväksyttävä tieteellinen tutkimus noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä. Tutkimuksessa tulee noudattaa rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuuta sekä käyttää tieteelliseen tutkimukseen soveltuvia menetelmiä tiedonhaussa, tutkimuksessa ja arvioinnissa. Muiden tutkijoiden tekemää työtä kunnioitetaan ja tutkimuksiin viitataan asianmukaisesti. Tutkimuslupa tulee olla kunnossa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2013.)

Haimme tutkimuksellemme Lohjan seurakunnalta tutkimuslupaa, jonka kirkkoherra myönsi ennen tutkimuksen toteuttamista viestin välityksellä. Kirjallisen tutkimusluvan saimme myöhemmin. Käytimme tutkimukseen soveltuvia menetelmiä ja perehdyimme niihin riittävässä määrin. Tutkimuksessamme käytimme useita menetelmiä, mikä lisää tutkimuksemme luotettavuutta. Olemme valinneet luotettavia lähteitä ja viitanneet käyttämiimme lähteisiin asianmukaisesti.

Yhteistyömme Lohjan seurakunnan kanssa on ollut avointa, vuorovaikutteista ja kunnioittavaa. Asiakaskyselyn aineiston keräämisessä ja käsittelyssä olemme noudattaneet eettisiä periaatteita. Kyselyyn osallistuneilta asiakasperheiltä on kysytty suostumus tutkimukseen osallistumiselle, heidän tietonsa on käsitelty anonymisti, säilytetty turvallisesti ja tuhottu asianmukaisesti. Kokonaisuudessaan voimme todeta, että tutkimuksemme on toteutettu eettisiä periaatteita noudattaen.

Opinnäytetyötä on ollut erittäin mielenkiintoista ja antoisaa tehdä. Aihe kiinnostaa meitä aidosti. Perhetyöntekijöiden lämmin, vilpityn ja innostunut asenne antoi myös meille paljon ja motivoi meitä työmme eri vaiheissa. Koemme myös, että opinnäytetyöllämme on merkitystä. Opinnäytetyömme ei ole tilaustyö, mutta on palkitsevaa tietää, että tutkimustuloksia odottaa myös Lohjan seurakunnan Arki toimivaksi -perhetyö. Tulosten perusteella työntekijät voivat kehittää myös omaa työtään ja toivomme opinnäytetyömme edistävän Arki toimivaksi -mallin mukaisen perhetyön käynnistämistä myös muissa seurakunnissa.

10.2 Kehitysehdotukset

Opinnäytetyömme on herättänyt kiinnostusta myös Lohjan seurakunnan tiedotuksessa. Arki toimivaksi perhetyöntekijät ja Lohjan seurakunnan tiedotussihteeri Leena Anttila esittivät meille kutsun yhteiseen haastatteluun, jossa pääsemme kaikki yhdessä kertomaan Arki toimivaksi -perhetyöntekijöiden kanssa tehdystä yhteistyöstä, opinnäytetyömme prosessista ja tärkeimmistä tuloksista sekä Arki toimivaksi -perhetyöstä. Lohjan seurakunta julkaisee Lohkare-nimistä lehteä, joka julkaistaan neljä kertaa vuodessa ja jaetaan Lohjan alueen asukkaille ilmaisjakeluna. Lehti on luettavissa myös verkkojulkaisuna. Haastattelu on tarkoitus toteuttaa kesän aikana ja lehtiartikkeli julkaistaan syksyn ensimmäisessä Lohkare-lehdessä, joka ilmestyy syyskuun alussa. On hienoa päästä jakamaan opinnäytetyömme tulokset Lohjalaisille ja samanaikaisesti Arki toimivaksi -perhetyö saa näkyvyyttä ja toivottavasti myös tavoittaa uusia mahdollisia asiakasperheitä.

Olemme myös alustavasti sopineet mahdollisuudesta esittää opinnäytetyömme prosessia ja Arki toimivaksi -perhetyön mallia Lohjan seurakunnan henkilöstölle. Tämä voisi toteutua esimerkiksi Lohjan seurakunnan henkilöstön yhteisessä henkilökuntapalaverissa, sitten kun koronatilanne sen sallii. Tällä tavoin saisimme jakaa opinnäytetyömme myötä saatuja tutkimustuloksia myös seurakunnan sisällä ja Arki toimivaksi -perhetyön malli tulisi tutuksi myös muille työaloille. Koronatilanteen vuoksi olemme työskennelleet ainoastaan etäyhteyksin ja valmistumme ennen kesää. Opintovelvoitteemme päättyvät valmistumisen myötä,

mutta haluamme yhteistyömme jatkuvan siihen asti, että pääsemme tutustumaan Lohjan seurakuntaan ja ennen kaikkea mahtaviin yhteistyökumppaneihin.

Olemme keränneet työhömmä taustatietoa ja teemoja, joiden pohjalta voi työtämme jatkokehittää esimerkiksi seurakunnan perhetyön oppaaksi, jossa kuvataan seurakunnan toteuttaman ennaltaehkäisevän perhetyön mallin toimintaedellytyksiä sekä periaatteita. Toivomme, että opinnäytetyömme madaltaisi muiden seurakuntien kynnystä vastaavanlaisen toiminnan käynnistämisessä. Resurssit voi kukin seurakunta laskea itsenäisesti tilanteen ja mahdollisuuksien mukaan. Olemme melko varmoja kuitenkin siitä, että tarvetta kyseiselle työmuodolle on kaikissa seurakunnissa.

Haastattelussa nousivat myös esiin haasteet seurakunnan sisäisessä yhteistyössä, etenkin yhteistyössä diakoniatyön kanssa sekä sisäisessä tiedotuksessa. Yhteistyö on tärkeää, jotta perheille saadaan paras mahdollinen tuki yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Saimme kuulla opinnäytetyömme julkaisuvaiheen aikoihin, että yhteistyössä Arki toimivaksi -perhetyön ja diakoniatyön välillä on jo tapahtunut kehitystä. Arki toimivaksi -perhetyöntekijät esittivät toiveen päästä mukaan diakoniatiiimin kokoukseen, mikä vahvisti yhteistyötä ja tiedonkulkua. Tämä oli hieno kuulla. Yhteistyö on johtanut kahden perheen kohdalla Arki toimivaksi -perhetyön asiakkuuteen.

Kehitysehdotuksemme koskien seurakunnan sisäisen yhteistyön vahvistamiseen voisi olla toiminnallinen tilaisuus, esimerkiksi työpaja, jossa voidaan tutustua Arki toimivaksi -perhetyön asiakasprosessiin perheiden näkökulmasta. Tilaisuuteen voisi kutsua seurakunnan eri työalojen työntekijöitä ja myös muita yhteistyökumppaneita. Tilaisuuden järjestäminen voisi olla esimerkiksi toiminnallisen opinnäytetyön aihe. Myös säännöllinen tiedotus ja yhteyshenkilöiden nimittäminen seurakunnan eri työaloilta olisi tärkeää, jotta yli työalojen toteutuvaa työskentelyä voidaan kehittää ja ottaa säännölliseksi osaksi seurakuntatyötä. Suhtaudumme luottavaisesti seurakunnan sisäisen yhteistyön vahvistamiseen ja uskomme sen myös toteutuvan.

Arki toimivaksi -perhetyön työntekijöiden haastattelussa nousi esiin, että lasten määrä päiväkerhoissa on vähentynyt useissa seurakunnissa. Kehitysehdotuksemme on siirtää päiväkerhotyöstä mahdollisesti vapautuvia resursseja Arki toimivaksi -mallin mukaisen perhetyön käyttöön. Koronaepidemian aikana kokoava toiminta on monin osin lopetettu kokonaan. Tästä vapautuvia työntekijäresursseja voisi kohdentaa Arki toimivaksi -mallin mukaiseen perhetyöhön. Mikäli perhetyölle osoitetaan lisää resursseja, voisi perhetyötä markkinoida jalkautumalla avoimiin kerhoihin ja leikkipuistoihin sekä tiedottamalla yhteistyökumppaneita työmuodosta. Tässä apuna voisivat toimia käyntikortit ja mainokset, joita myös yhteistyökumppanit voisivat antaa tukea tarvitseville perheille. Uskomme, että Lohjan seurakunnassa nähdään oikealla tavalla Arki toimivaksi -perhetyön tarve ja kysyntään pyritään vastaamaan mahdollisimman hyvin.

Myös ulkoiseen tiedotukseen ja markkinointiin tulee panostaa, jos Arki toimivaksi -perhetyön tekemiseen ohjataan lisäresursseja niin, että asiakasmäärää voidaan kasvattaa. Ehdotamme myös etäyhteyksin toteutettavien palvelujen kehittämistä. Etenkin Koronaviruksen aiheuttaman poikkeustilanteen aikana fyysisiä kontakteja on vältettävä mahdollisimman paljon. Esimerkiksi neuvontaa perheitä koskevissa asioissa ja paljon toivottua keskusteluapua on mahdollista antaa etäyhteyksin, vaikka jotkut tuen muodot vaativatkin fyysistä läsnäoloa.

Ehdotamme työkalupakin laatimista Arki toimivaksi -perhetyön käyttöön. Työkalupakki sisältäisi esimerkiksi arjen sujuvuuteen tai vuorovaikutusasioihin keskittyviä asiakastyön menetelmiä. Joitain työkaluja perheet voisivat käyttää myös itsenäisesti ja toisia perhetyöntekijöiden kanssa yhdessä. Ehdotamme myös lisäkoulutuksen järjestämistä jatkossakin työntekijöiden sekä perheiden tuentarpeiden mukaisesti. Lisäksi yhteistyön kehittäminen on tärkeää sekä seurakunnan sisäisesti että yhteistyötahojen kanssa.

Arki toimivaksi -mallin kehittämistä kannattaisi mielestämme tehdä yhdessä muiden seurakuntien kanssa. Näin saadaan tarpeellista tietoa levitettyä. Keino yhteistyössä tehtävään kehittämiseen voisi olla benchmarking eli vertailukehittäminen, jossa arvostetaan käytännön osaamista ja asiantuntijuutta. Benchmarkingissa vertaisten tietoja peilataan omiin kokemuksiin, jolloin kaikki saavat uutta

tietoa. (Ritokoski 2019, 185.) Mielestämme benchmarking-menetelmä sopii erityisen hyvin Arki toimivaksi -mallin kehittämiseen, koska perhetyöntekijöillä on paljon kokemuksellista tietoa, joista muut perhetyöntekijät hyötyisivät.

Opinnäytetyöprosessimme aikana Arki toimivaksi -perhetyö on käynnistetty esimerkiksi Espoonlahden seurakunnassa. Ideaa lähdettiin kehittämään Espoonlahden seurakunnan perhetyön tiimin oltua vierailulla Lohjan seurakunnassa tutustumassa Arki toimivaksi -perhetyöhön keväällä 2020. Kyseisen vierailun seurauksena saimme myös idean opinnäytetyömme aiheesta. Arki toimivaksi -perhetyö Espoonlahdessa käynnistyi keväällä 2021. Toivomme, että tämä tärkeä työmuoto otetaan käyttöön muissakin Espoon seurakunnissa.

10.3 Ammatillinen kasvuprosessi

Opinnäytetyömme prosessi on antanut meille uutta näkökulmaa kohtaamisen tärkeydestä kaikessa työssä, jossa kohtaamme ihmisiä. Tämä herättää paljon ajatuksia siitä, minkälaisia työntekijöitä me haluamme olla. Kumpikin meistä tulee saamaan sosionomin pätevyyden. Sen lisäksi saamme kirkollisen pätevyyden, toinen diakoniatyöntekijän kelpoisuuden ja toinen varhaiskasvatuksen ohjaajan kelpoisuuden. Ammatillinen identiteettimme on yhteenlaskettuna hyvin monimuotoinen ja työntekijöinä meiltä vaaditaan myös paljon ammatillista osaamista. Pohdimme näitä yhdessä tiedostaen, että koulutuksemme kompetenssit ovat hyvin laaja-alaiset ja osittain jopa päällekkäiset. Koemme osan kompetensseista hyvin inhimillisinä ja osittain jo työidentiteeteissämme automatisoituneitakin.

Vuorovaikutusosaaminen, teologinen ja arvo-osaaminen, toimintaympäristö- ja yhteisöosaaminen sekä työelämä- ja kehittämisosaaminen ovat kirkon ammattien ydiosaamisalueita (Kirkkohallitus 2020a). Diakonin tarkempi tehtäväosaaminen pitää sisällään kirkon yhteisten osaamiskuvausten lisäksi diakoniatyöntekijän laaja-alaista ammatillista osaamista. Työntekijän tulee osata tunnistaa avun tarve ja tietää miten ja milloin hädänalaista autetaan. Keskeistä diakonin työssä on puolustaa ihmisarvoa ja ajaa sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteutumista. (Kirkkohallitus 2020b.) Varhaiskasvatuksen ohjaajan tehtäväosaamisessa

korostuu lisäksi pedagoginen johtaminen sekä lasten ja perheiden kohtaaminen. Kirkon varhaiskasvattaja mahdollistaa lapsen turvallista kasvua ja kehitystä omaksi persoonaksi ja kuitenkin osana yhteisöä ja luomakuntaa. Keskeistä on yhteistyö perheiden kanssa lapsen henkisen, fyysisen ja hengellisen kasvun mahdollistajana. (Kirkkohallitus 2020c.)

Diakoniatyön kompetenssien kannalta kirkon perusarvojen tunteminen ja niiden sisäistäminen ovat vahvistuneet. Kristillisen lähimmäisenrakkauden merkitys näkyy Arki toimivaksi -perhetyössä hienolla, jopa arkisella tavalla. Näkemyksemme erilaisten elämäntilanteiden ja haasteiden tunnistamisessa on kehittynyt ja ymmärrämme tämän opinnäytetyön myötä paremmin yksilöllisen ja tasavertaisen kohtaamisen merkityksen. Perhetyön laajassa toimenkuvassa jatkuva itsensä kehittäminen ja kouluttautuminen on tarpeen, miltei välttämätöntä. (Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opiskelu. Opiskelijan polku. Opintojen suorittaminen. Arviointi. Osaamisvaatimukset: Sosionomi (AMK), diakoniatyö.)

Kirkon varhaiskasvatuksen kompetenssien mukaan kasvun tukeminen, kasvatuksen ja yksilön kehityksen tunteminen, yksilön ja ryhmän kohtaaminen sekä perheen tukeminen ovat osa pedagogista osaamista. Ymmärryksemme ja arvostuksemme näissä asioissa on selkeästi kasvanut opinnäytetyöprosessin aikana. Vuorovaikutustaidot ja tuen tarpeiden tunnistaminen ovat perhetyön ydinosamista, joista olemme oppineet paljon. (Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opiskelu. Opiskelijan polku. Opintojen suorittaminen. Arviointi. Osaamisvaatimukset: Sosionomi (AMK), kirkon varhaiskasvatus.)

Sosionomeina ja sosiaalityön ammattilaisina meidän tulee ymmärtää, mitä tarkoittaa sosiaalialan eettinen osaaminen ja toimia asiakastyössä ammattiroolissa. Sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen sekä työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen ovat myös asioita, joista rakentuu sosionomin ammatillisuus ja pätevyys sosiaalityöhön. (Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opiskelu. Opiskelijan polku. Opintojen suorittaminen. Arviointi. Osaamisvaatimukset: Sosionomi (AMK)).

Työskentelemme tällä hetkellä julkisella ja yksityisellä sektorilla, varhaiskasvatuksessa ja lastensuojelussa. Meillä molemmilla on kokemusta kirkon alalla työskentelystä. Koemme, että kirkon työntekijöiden kompetensseista ja sosionomin kompetensseista muodostuu kokonaisuus, josta on hyötyä sekä kirkon alalla että sosiaalialalla työskennellessä. Muun muassa vuorovaikutustaidot, arvostava kohtaaminen, ihmisoikeuksien ymmärtäminen ja tasa-arvon edistäminen ovat osaamista, jota vaaditaan kaikessa ihmisläheisessä työssä. Julkisella tai yksityisellä sektorilla työskentely on uskonnollisesti tunnuksetonta, mutta taustalla voi silti vaikuttaa kristilliset arvot. Vaativassa ja raskaassa työssä toivon luominen ja ylläpitäminen sekä armollisuus ovat esimerkkejä kristillisistä arvoista, joita haluamme ylläpitää, työskentelemme sitten millä sektorilla tahansa.

Ammatillinen kasvuprosessi käynnistyi opintojemme alussa ja jatkuu edelleen. Kokonaisuudessa opinnäytetyön kirjoittaminen on lisännyt ammatillisia valmiuksiamme tutkijoina, kirkon alan ammattilaisina ja sosiaalialan ammattilaisina. Kirkollinen koulutus on vahvistanut arvomaailmamme ymmärrystä ja sen hyödyntämisestä sitä ammatillisen identiteetin muodostumisessa. Kristillinen lähimmäisenrakkaus ja sen tunnistaminen työssämme toimii pohjana myös muilla sektoreilla, ei ainoastaan kirkon työssä. Arki toimivaksi -perhetyössä kristilliset arvot vaikuttavat myös tunnustuksettomassa työssä.

LÄHTEET

- Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opiskelu. Opiskelijan polku. Opintojen suorittaminen. Arviointi. Osaamisvaatimukset: Sosionomi (AMK), diakoniatyö. Saatavilla 28.1.2021 <https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijan-polku/opintojen-suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-sosionomi-amk-diakoniatyo/#9cd3f50e>
- Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opiskelu. Opiskelijan polku. Opintojen suorittaminen. Arviointi. Osaamisvaatimukset: Sosionomi (AMK), kirkon varhaiskasvatus. Saatavilla 28.1.2021 <https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijan-polku/opintojen-suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-sosionomi-amk-kirkon-varhaiskasvatus/#9cd3f50e>
- Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opiskelu. Opiskelijan polku. Opintojen suorittaminen. Arviointi. Osaamisvaatimukset: Sosionomi (AMK). Saatavilla 24.4.2021 <https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijan-polku/opintojen-suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-sosionomi/#acbe7074>
- Halme, N. & Perälä, M-L. (2014) Lapsiperheiden huolet ja avunsaanti. Teoksessa J. Lammi-Taskula & S. Karvonen (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. (s. 216–226). (Terveystieteiden tutkimuskeskus). Saatavilla http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116712/THL_2014_21Teema.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Jyväskylän yliopisto. Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali. Sanasto. Sanahakemisto. Kolmas sektori. Saatavilla 25.8.2020 <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/kolmas-sektori>
- Jyväskylän yliopiston Koppa. Avoimet. Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Menetelmäpolkuja humanisteille. Menetelmäpolku. Tutkimusstrategiat. Määrällinen tutkimus. Saatavilla 19.4.2021 <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/maarallinen-tutkimus>
- Jyväskylän yliopiston Koppa. Avoimet. Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Menetelmäpolkuja humanisteille. Menetelmäpolku. Tutkimusstrategiat. Laadullinen tutkimus. Saatavilla 10.9.2020

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>

Jyväskylän yliopiston Koppa. Avoimet. Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Menetelmäpolkuja humanisteille. Menetelmäpolku. Tutkimusstrategiat. Monimenetelmäisyys. Saatavilla 19.4.2021

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/monimenetelmäisyys>

Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. (2012) Perheen Parhaaksi. Perhetyön arkea. Helsinki: Edita

Kaikkonen, R., Mäki, P., Murto, J., Pentala, O., Hakulinen-Viitanen, T. & Laatikainen, T. (2014) Suomalaisten lasten ja lapsiperheiden terveys ja toimintakyky. Teoksessa J. Lammi-Taskula & S. Karvonen (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. (s. 150 –168). (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos). Saatavilla http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116712/THL_2014_21Teema.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kajaanin ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyöpankki. Teoreettinen materiaali. Tutkimateriaali. Laadullisen analyysi ja tulkinta. Teemoittelu. Saatavilla 26.3.2021 <https://www.kamk.fi/fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Laadullisen-analyysi-ja-tulkinta/Teemoittelu>

Kirkkohallitus (2019). Perhelähtöisen seurakunnan suuntaviivat. Saatavilla <https://evl.fi/documents/1327140/59727903/perhelahtoisenseurakunnansuuntaviivat-linjaukset.pdf>

Kirkkohallitus (21.4.2020a). Kirkon ammattien yhteinen ydinosaamiskuvaus. Saatavilla <https://evl.fi/documents/1327140/43561565/Kirkon+ammattien+yhteinen+ydinosaamiskuvaus+2020.pdf/803a8b5f-d968-c60c-a44c-c2a81d57eea1?t=1604574898880>

Kirkkohallitus (21.4.2020b). Diakonian viranhaltijan ydinosaamiskuvaus. Saatavilla <https://evl.fi/documents/1327140/43561565/Diakonian+viranhaltijan+ydinosaamiskuvaus+2020.pdf/2f47a08a-75ca-5e50-e3a7-44a830701b6c?t=1604574818706>

Kirkkohallitus (21.4.2020c). Varhaiskasvatuksen ohjaajan ydinosaamiskuvaus. Saatavilla

<https://evl.fi/documents/1327140/43561565/Varhaiskasvatuksen+ohjaajan+ydinosaamiskuvaus+2020.pdf/8f2babcc-e650-7cdd-fc63-3973b594776d?t=1604575378917>

Kirkkopalvelut ry. Yhteisvastuu. Saatavilla 28.1.2021 <https://www.yhteisvastuu.fi/>

L 1301/2014. Sosiaalihuoltolaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>

L 540/2018. Varhaiskasvatuslaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>

Lohjan kaupunki. Kaupunki ja hallinto. Hallinto. Kaupunkitietoa. Lohja tilastoissa. Lohja lyhyesti. Saatavilla 4.9.2020 https://www.lohja.fi/wp-content/uploads/2019/11/tilasto-2018_1.jpg

Lohjan kaupunki. Kaupunki ja hallinto. Hallinto. Kaupunkitietoa. Lohja tilastoissa. Lohja lyhyesti. Saatavilla 4.9.2020 https://www.lohja.fi/wp-content/uploads/2019/11/tilasto-2018_1.jpg

Lohjan kaupunki. Sosiaali- ja terveystieteiden palvelut. Lapset ja perheet. Saatavilla 4.9.2020 <https://www.lohja.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lapset-ja-perheet/>

Lohjan kaupunki. Sosiaali- ja terveystieteiden palvelut. Lapset ja perheet. Ehkäisevä perhetyö. Saatavilla 4.9.2020 <https://www.lohja.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lapset-ja-perheet/ehkaiseva-perhetyo-2/>

Lohjan kaupunki. Sosiaali- ja terveystieteiden palvelut. Lapset ja perheet. Lapsiperheiden palveluohjaus. Saatavilla 4.9.2020 <https://www.lohja.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lapset-ja-perheet/lasten-nuorten-ja-perheiden-palveluohjaus/>

Lohjan kaupunki. Sosiaali- ja terveystieteiden palvelut. Lapset ja perheet. Saatavilla 4.9.2020 <https://www.lohja.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lapset-ja-perheet/>

Lohjan kaupunki. Sosiaali- ja terveystieteiden palvelut. Lapset ja perheet. Lapsiperheiden kotipalvelu. Saatavilla 4.9.2020 <https://www.lohja.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lapset-ja-perheet/lapsiperheiden-kotipalvelu/>

Lohjan kaupunki. Sosiaali- ja terveystieteiden palvelut. Lapset ja perheet. Ehkäisevä perhetyö. Saatavilla 4.9.2020 <https://www.lohja.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lapset-ja-perheet/ehkaiseva-perhetyo-2/>

- Paananen, R. & Gissler, M. (2014) Hyvinvointi ulottuu yli sukupolvien. Teoksessa J. Lammi-Taskula & S. Karvonen (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. (s. 208–214). (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos). Saatavilla http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116712/THL_2014_21Teema.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Perälä, M-L., Halme, N. & Kanste, O. (2014) Lapsiperheiden kokemus palvelujen saatavuudesta ja tuen riittävydestä. Teoksessa J. Lammi-Taskula & S. Karvonen (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. (s. 228-239). (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos). Saatavilla http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116712/THL_2014_21Teema.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Perälä, M-L., Halme, N. & Nykänen, S. (2012) Lasten, nuorten ja perheiden palveluja yhteensovittava johtaminen. (Opas 19). Tampere: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90893/THL_OPA019_2012web.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Ritokoski, S. (2019). Yhdessä tekemine, vertaismenetelmät ja myötätunto. Teoksessa M. Malkavaara & M. Valtonen (toim.), Uusi elämisen kulttuuri – muutos Tampereella. (s. 185–194). (Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 61). Saatavilla https://evl.fi/documents/1327140/45386794/Ktk+Uusi+el%C3%A4misen+kulttuuri_verkko+61/b178a16a-eab3-8e9f-ff6d-64f4ab712fd6
- Sitra. Artikkelit. Lapset ja nuoret. SIB. kysymyksiä ja vastauksia. Saatavilla 25.1.2021 <https://www.sitra.fi/artikkelit/lapset-ja-nuoret-sib-kysymyksia-ja-vastauksia/>
- Sosiaali- ja terveysministeriö (2011). Sosiaalisesti kestävä Suomi 2020. Sosiaali- ja terveyspolitiikan strategia. Saatavilla <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/73418/URN%3ANBN%3Afi-fe201504223250.pdf?sequence>
- Sosiaali- ja terveysministeriö (29.11.2016). Lapsiperheiden kotiin annettavat palvelut. Sosiaalihuoltolain täydennyskoulutus. Saatavilla 10.9.2020

<https://stm.fi/documents/1271139/3616164/Juurikkala+Lapsiperheiden+kotiin+annettavat+palvelut.pdf/ba264e11-0ca8-43f1-91cd-31ffe0ca596c/Juurikkala+Lapsiperheiden+kotiin+annettavat+palvelut.pdf>

Suomen ev.lut. kirkko. Hallinto ja talous. Strategiat. Meidän kirkko -strategiat.

Saatavilla 4.9.2020 https://evl.fi/documents/1327140/52566745/Meidan_kirkko_strategia2015.pdf/0001b6de-ae34-eb31-1b3d-98b5f3013d92?t=1560323156000

Suomen ev.lut. kirkko. Kohtaamisen kirkko. Saatavilla 4.9.2020 <https://evl.fi/documents/1327140/52566740/Kohtaamisen+kirkko.pdf/d3b98b1a-8d4c-fcf5-01f3-02e8ba28a784?t=1560323101000>

Suomen ev.lut. kirkko. Ovet auki. Saatavilla 27.1.2020 <https://evl.fi/documents/1327140/52567038/Ev.lut.kirkko-strategia.pdf/9fb95410-78a0-6ace-a331-aa2c31b869c5?t=1600781363026>

Suomen ev.lut. kirkko. Plus. Seurakuntaelämä. Kasvatus. Varhaiskasvatus. Saatavilla 4.9.2020 <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/kasvatus/varhaiskasvatus>

Suomen ev.lut. kirkko. Plus. Seurakuntaelämä. Kasvatus. Varhaiskasvatus. Yhteydet yhteiskunnan varhaiskasvatukseen. Saatavilla 27.1.2021 <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/kasvatus/varhaiskasvatus/yhteydet-yhteiskunnan-varhaiskasvatukseen>

Suomen ev.lut. kirkko. Seurakuntaelämä. Aikuiset ja perhe. Perhelähtöisen seurakunnan suuntaviivat. Saatavilla 27.20.2020 <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/aikuiset-ja-perhe/perhelahtoisien-seurakunnan-suuntaviivat>

Suomen ev.lut. kirkko. Seurakuntaelämä. Aikuiset ja perhe. Perhetyö. Saatavilla 4.9.2020 <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/aikuiset-ja-perhe/perhetyo>

Suomen ev.lut. kirkko. Seurakuntaelämä. Diakonia. Saatavilla 4.9.2020 <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/diakonia>

Suomen ev.lut. kirkko. Tietoa kirkosta. Kirkon organisaatio. Seurakunnat. Toiminta. Saatavilla 28.1.2021 <https://evl.fi/tietoa-kirkosta/kirkon-organisaatio/seurakunnat/toiminta>

- Tampereen seurakunnat. Toimintaa. Lapset ja Perheet. Pikkuhelppi. Saatavilla 25.3.2021 https://tampereenseurakunnat.fi/toimintaa/lapset_ja_perheet/pikkuhelppi
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Julkaisut. Sähköiset käsikirjat. Lastensuojelun käsikirja. Työprosessit. Lastensuojelun avohuolto. Lastensuojelun avohuollon tukitoimet. Perhetyö ja tehostettu perhetyö. Saatavilla 18.8.2020 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyopro- sessi/lastensuojelun-avohuolto/lastensuojelun-avohuollon-tukit- oimet/perhetyo-ja-tehostettu-perhetyo>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lapset, nuoret ja perheet. Johtamisen tueksi. Lapsivaikutusten arviointi. Saatavilla 4.9.2020 https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/johtamisen_tueksi/mi- ten_arvioida/lapsivaikutusten_arviointi
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tutkimus ja kehittäminen. Tutkimus ja hank- keet. Lapset, nuoret ja perheet- tutkimukset ja hankkeet. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE) Saatavilla 4.9.2020 <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hank- keet/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape-?redi- rect=%2Ffi%2Ftutkimus-ja-kehittaminen%2Ftutkimukset-ja-hank- keet%2Ftutkimukset-ja-hankkeet-aiheittain%2Flapset-nuoret-ja-per- heet-tutkimukset-ja-hankkeet>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tutkimus ja kehittäminen. Tutkimus ja hank- keet. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE). LAPE maakunnissa. LAPE Uusimaa – yhdessä olemme enemmän. Saa- tavilla 4.9.2020 <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset- ja-hankkeet/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape-/maa- kunnissa-tapahtuu>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tutkimus ja kehittäminen. Tutkimus ja hank- keet. Pitkittäistutkimus ehkäisevän toiminnan kustannusvaikutta- vuudesta (Lapset SIB). Saatavilla 4.9.2020 <https://thl.fi/fi/tutkimus- ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/pitkittaistutkimus-ehkaise- van-toiminnan-kustannus-vaikuttavuudesta-lapset-sib->
- Tietoarkisto. Palvelut. Tutkimusmenetelmien verkkokäsikirja. Laadullisen tutki- muksen verkkokäsikirja. Laadullisen tutkimuksen prosessi.

- Litterointi. Saatavilla 28.3.2021 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-prosessi/litterointi/>
- Tilastokeskus. Tietoa tilastoista. Käsitteet. K. Kokonaistutkimus. Saatavilla 28.3.2021 <https://www.stat.fi/meta/kas/kokonaistutkimu.html>
- Tilastokeskus. Tietoa tilastoista. Käsitteet. P. Perhe. Saatavilla 18.8.2020 <http://stat.fi/meta/kas/perhe.html#tab1>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2013). Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Saatavilla https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

LIITE 1. Edistävät ja ehkäisevät lasten, nuorten ja perheiden palvelut ja toiminta

Edistävät ja ehkäisevät sekä korjaavat lasten, nuorten ja perheiden palvelut ja toiminta Perälän ym. mukaan

EDISTÄVÄT JA EHKÄISEVÄT PALVELUT		
<p>Arjen tuki ja yhteisöllinen toiminta</p> <ul style="list-style-type: none"> Aamu- ja iltapäivätoiminta Avoin varhaiskasvatusta Aikapankki, varamummi ja -ukki Kansalaisjärjestötoiminta (kerhot, yhdistykset) Kansalaisopisto Kriisi- ja tukiryhmät Koti- ja perhe- ja nuorisotyö Kulttuuri-, liikunta- ym. vapaa-ajan palvelut Lasten ja nuorten lomatoiminta Leikkikentät, puustot ym. Leikkitoiminta ja muu palvelu- ja ohjelmatoiminta Oppilas- ja opiskelijahuollon yhteisöllinen toiminta Palveluntuottajajärjestöjen palvelut Polislinjat ja turvallisuusohjelmat Venäjätoiminta, tukiryhmät 	<p>Lakisääteiset universaalit palvelut</p> <ul style="list-style-type: none"> Alliys- ja lastenneuvola Päivähoito Oppilas- ja opiskelijaterveyspalvelut Kouluterveyspalvelut Opiskeluterveyspalvelut Psykososiaaliset palvelut Suun terveyspalvelut 	<p>Kohdennettu tuki</p> <ul style="list-style-type: none"> Ehkäisevä päihdetyö Ehkäisevä toimeentulotuki Erityisryhmien palvelut Erityisvarhaiskasvatusta Kasvatusta- ja perheneuvola Eri ammattiryhmien kohdennettu tuki Eri ammattiryhmien kokeilyt Kotipalvelut Elsvä ja kohdennettu nuorisotyö Nuorisoneuvola ja -polkkipöytä Oppilas- ja opiskelijaterveyspalvelut Perhetyö Vanhain tuki palveluohjelmassa
KORJAAVAT PALVELUT		
<p>Terveydenhuollon erikois- ja kuntoutus</p> <ul style="list-style-type: none"> Apuvaiminpalvelut Erikoissairaanhoidot Fysioterapia Kotisairaanhoidot Lapsi- ja nuorisopsykiatria Lääkärin vastainhoito Osoitushoito Perheterapia Puheterapia Ryhmäterapia Ravitsusterapia Suun terveyspalvelut Toimintaterapia Vammaispalvelut 	<p>Sosiaalihuollon erityis- ja kuntoutus</p> <ul style="list-style-type: none"> Ensi- ja turvakotipalvelut Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu Avohuollon tukitoimet Sijaishuollon palvelut Jälkihuollon palvelut Perhetyö Päihde- ja mielenterveyspalvelut Polislinjat väkivallasta- ja rikostilanteista Perhekuntoutus Toimeentulotuki Tukiusumien ja työpajatoiminta Tukihenkilö tai tukiparha Työvoimapaivalut 	<p>OPEBUS</p> <p>Esikopetus</p> <p>Perusopetus</p> <p>Lisäopetus</p> <ul style="list-style-type: none"> Yhteinen tuki Tehostettu tuki Erityinen tuki <p>Lukio</p> <ul style="list-style-type: none"> Erityinen tuki <p>Ammatillinen koulutus</p> <ul style="list-style-type: none"> Erityisopetus Erityiset opetusjärjestelyt <p>Eri koulutusasteet</p> <ul style="list-style-type: none"> Opetussuunnitelman mukainen oppilas- ja opiskelijaterveyspalvelut Yhteisöllinen Yksilöllinen

LIITE 2. Haastattelukysymykset perhetyöntekijöiden teemahaastatteluun

Perhetyöntekijöiden haastattelukysymykset teemoittain

Toteutamme haastattelun puolistrukturoituna teemahaastatteluna. Pääkysymykset ovat teemojen alla merkittynä mustalla pallolla. Apukysymykset on merkitty valkoisella pallolla ja käytämme niitä tarvittaessa. Jätämme haastattelussa aikaa ja tilaa myös avoimelle keskustelulle.

Arki toimivaksi -perhetyön toimintaedellytykset ja Arki toimivaksi -perhetyön mallin mukaisen toiminnan käynnistäminen

- Onko työpanoksen lisäksi käytössä muita resursseja?
 - Materiaaleja?
 - Lisenssejä?
- Miten 1,6 henkilön työpanos riittää?
 - Onko työntekijöillä myös muita työtehtäviä?
- Miten asiakkaat valitaan?
 - Onko jonoa?
 - Millainen on keskimääräinen jonotusaika?
- Millainen yhteistyöverkosto Arki toimivaksi -perhetyöllä on?
 - Millaista yhteistyötä tehdään?
 - Millainen merkitys yhteistyöllä on?
 - Millaiseksi koette yhteistyön?
- Millaisia resursseja tarvitaan toiminnan käynnistämiseen?
 - Millainen koulutus työntekijöillä tulee olla?
 - Tarvitaanko jotain erityisosaamista?
 - Koetteko lisäkoulutuksen/työnohjauksen tarvetta ja saatteko sitä? Minkälaista?
- Mitä muita asioita on huomioitava toimintaa käynnistettäessä?

Arki toimivaksi -perhetyön ja asiakasprosessin kehittäminen

- Millaisia vahvuuksia Arki toimivaksi -perhetyössä on?
- Millaisia haasteita Arki toimivaksi -perhetyössä on?
- Miten Arki toimivaksi -perhetyötä voisi kehittää?
 - Etäpalvelut?
 - Tiedotus?

Perheiden tuen tarpeet sekä Arki toimivaksi -perhetyön tarve ja merkitys perheille

- Millaisia huolenaiheita ja haasteita alueen perheillä on?
- Miten perheiden tilanne on muuttunut Lohjan seurakunnan alueella Arki toimivaksi -perhetyön ollessa käynnissä 2018–2020?
 - Koetteko, että apua tarvitsevien perheiden määrä on kasvanut?
 - Ovatko perheiden tuen tarpeet muuttuneet? Miten koette pystyvänne vastaamaan perheiden avuntarpeisiin?
- Miten tarpeelliseksi koette Arki toimivaksi -perhetyön?
 - Oletteko tehneet palautekyselyjä asiakasperheille tai muuten saaneet heiltä palautetta?
 - Miten tarpeelliseksi perheet kokevat Arki toimivaksi -perhetyön?
- Millainen merkitys Arki toimivaksi -perhetyöllä on perheille teidän näkemyksenne mukaan?
- Miten tehokkaaksi koette työskentelyn Arki toimivaksi -mallin mukaisessa perhetyössä? Miten työskentelyä voisi mielestänne tehostaa?

Seurakunnan perhetyön asema ja merkitys perhetyön palvelukentässä

- Millainen on seurakunnan perhetyön rooli perhepalvelujen kentässä lakisääteisten ennaltaehkäisevien perhepalvelujen rinnalla?
- Millainen merkitys Arki toimivaksi -perhetyöllä on perhetyön palvelukentässä?
- Miten ja millä periaatteella asiakasperheet jakautuvat seurakunnan ja kaupungin perhetyön kesken?
 - Miten palvelut eroavat toisistaan?
 - Täydentävätkö palvelut toisiaan?
 - Onko palvelujen välillä ristiriitoja?
- Miten seurakunnan perhetyö pystyy vastaamaan avuntarpeisiin vaativissa perhetilanteissa?
 - Onko ennakointi riittävää?
 - Siirtyykö asiakasperhe joskus vahvemman tuen tarpeen vuoksi kaupungin perhetyön asiakkaaksi?

Kristillisuus Arki toimivaksi -perhetyössä ja muussa Lohjan seurakunnan perhetyössä

- Miten kristillisuus näkyy Arki toimivaksi -perhetyössä?
 - Miten kristillisuus näkyy muussa Lohjan seurakunnan perhetyössä?
 - Miten työntekijöinä itse toivotte kristillisyyden tai kristillisen työotteen näkyvän työssänne?
 - Koetteko olevanne seurakunnan työntekijän vai perhetyöntekijän roolissa Arki toimivaksi -perhetyön asiakasperheitä kohdatessanne?
- Koetteko tekevänne tunnustuksetonta työtä?
 - Miten koette tunnustuksettoman työn tekemisen?
 - Miten se vaikuttaa työntekoon?
 - Miten se vaikuttaa omaan motivaatioonne seurakunnassa työskentelyyn?
- Rajaako seurakunnan oleminen palveluntarjoajana pois osan potentiaalisista asiakasperheistä?
- Miten asiakasperheissä suhtaudutaan kristillisyyteen ja sen näkymiseen Arki toimivaksi -perhetyössä?
 - Toivotaanko kristillisyyden näkymistä enemmän tai vähemmän?
- Diakonian katsotaan olevan vahvasti yksi kirkon perustehtävistä. Miten koette diakonisen työotteen näkyvän Arki toimivaksi -perhetyössä?
 - Näettekö tämän vahvuutena perhetyön kentällä?
- Tukevatko seurakunnan varhaiskasvatus ja Arki toimivaksi -perhetyö toisiaan? Millä tavalla?

LIITE 3. Kyselylomake asiakasperheille

Kyselylomake Arki toimivaksi -perhetyön asiakasperheille

Opiskelemme Diakonia-ammattikorkeakoulussa Helsingin kampuksella sosionomitutkintoa kirkollisella linjalla. Teemme opinnäytetyömme Arki toimivaksi -perhetyön mallista. Tämä kysely on osa opinnäytetyötämme ja sen avulla selvitämme mikä merkitys Arki toimivaksi -perhetyöllä on perheille. Olemme kiitollisia vastauksistanne ja vastaamme mielellämme, mikäli teillä herää kysymyksiä.

Ystävällisin terveisin,

Henna Hautala

opiskelija

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK), diakoniatyö

Puh. xxx xxx xxxx

etunimi.sukunimi @student.diak.fi

Anu Suomalainen

opiskelija

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK), kirkon varhaiskasvatus

Puh. xxx xxx xxxx

etunimi.sukunimi @student.diak.fi

Kuinka monta aikuista perheessänne on?

Perheen lasten iät?

Mitä kautta perheenne ohjautui tämän palvelun pariin?

- Neuvolan kautta
- Kunnan perhetyön kautta
- Seurakunnan diakoniatyön kautta
- Seurakunnan lapsi- ja perhetyön kautta
- Kuulin tutuilta perhetyöstä ja otin itse yhteyttä
- Etsin itse tietoa
- Muu, mikä? (Avoin vastauslaatikko)

Millaiseksi koet perheenne voimavarat tällä hetkellä?

- Erittäin huonot
- Huonot
- Hyvät
- Erittäin hyvät

Millaisia haasteita arjessanne on? Voitte valita useita vastauksia.

- Vanhempien väsymystä
- Arjenhallinnan kysymykset
- Taloudelliset ongelmat
- Elämäntilanteen muutos
- Vanhemmuuden vuorovaikutuksessa
- Muu, mikä? (Avoin vastauslaatikko)

Minkä koet/koette suurimmaksi haasteeksi tällä hetkellä lapsiperhearjessa?
(Avoin kysymys)

Millaista apua toivot Arki toimivaksi -perhetyöltä?

- Kotiaskareiden hoitamista yhdessä vanhemman kanssa
- Lasten vieminen ulos
- Perhekerhoissa tai muussa avoimessa toiminnassa käyminen yhdessä
- Muuta apua, millaista?

Kuinka paljon koette Arki toimivaksi -perhetyön auttaneen perhettänne?

- Ei juurikaan
- Jonkin verran
- Melko paljon
- Todella paljon

Arki toimivaksi perhetyötä tehdään yleensä n. 5 x 2–2,5tuntia kerrallaan. Koeteko tämän riittäväksi?

- Kyllä, tuki on riittävää
- Ei, tarvitsemme enemmän tukea

(Alapuolelle ruutu avoimille kommenteille.)

Miten kristillisyyden on mielestäsi Arki toimivaksi -perhetyössä?

- Kristillisyyden näkyy voimakkaasti
- Kristillisyyden näkyy jonkin verran
- Kristillisyyden ei näy juurikaan
- Kristillisyyden ei näy lainkaan

Millainen merkitys kristillisyydellä on mielestäsi Arki toimivaksi -perhetyössä?

- Kristillisyydellä on suuri merkitys
- Kristillisyydellä on jonkin verran merkitystä
- Kristillisyydellä ei ole juurikaan merkitystä
- Kristillisyydellä ei ole lainkaan merkitystä

Millainen merkitys kristillisyydellä on omassa elämässäsi?

- Kristillisyydellä on suuri merkitys
- Kristillisyydellä on jonkin verran merkitystä
- Kristillisyydellä ei ole juurikaan merkitystä
- Kristillisyydellä ei ole lainkaan merkitystä

Mikä seuraavista väitteistä kuvaa parhaiten suhtautumistasi Arki toimivaksi -perhetyön kristillisyyteen?

- Kaipaan kristillisempää työtettä myös Arki toimivaksi -perhetyöhön
- Mielestäni kristillisyydellä on riittävän suuri rooli Arki toimivaksi -perhetyössä
- En halua, että kristillisyyden näkyy perhetyössä mitenkään.

Onko perheenne saanut tukea myös muualta kuin seurakunnalta? Jos on, niin mistä?

- Kunnalta
- Kolmannelta sektorilta esimerkiksi järjestöistä tms.
- Omalta tukiverkostolta
- Muu, Mikä?

Miten seurakunnan perhetyö ja muu perhetyö eroavat toisistaan?

- Eivät eroa toisistaan
- Eroavat toisistaan, miten? (Avoin vastauslaatikko)

Mitä palautetta haluat antaa Lohjan seurakunnalle ja Arki toimivaksi -perhetyölle? (Avoin kysymys)

Saako teihin olla yhteydessä puhelimitse tai sähköpostitse, jos meille herää lisäkysymyksiä?

Kyllä, sähköpostitse. Sähköpostiosoite:

Kyllä, puhelimitse. Puhelinnumero:

Ei kiitos.

Olemme todella kiitollisia vastauksistanne!

Toivotamme perheellenne mukavaa joulun odotusta ja jaksamista arkeenne!

Terveisin, Henna ja Anu

LIITE 4. Tutkimuslupa

LOHDJAN SEURAKUNTA
LODJO FÖRSAMLING

Viranhaltijapäätös
kirkkoherra

03.02.2021

1/2021 1 (2)

DLOH/24/04.01/2021

Tutkimusluvan myöntäminen

Päätöstyyppi	Tutkimus
Päätös	Annettu suostumus tutkimuslupa Diakonia-ammattikorkeakoulu, Helsingissä opiskeleville Henna Hautala ja Anu Suomalaiselle. Aiheena: "Lohjan seurakunnan Arki toimivaksi -perhetyön malli. Ennaltaehkäisevän perhetyön toimintaedellytykset ja merkitys perheille."
Perustelut	<p>KN ohjesääntö 4: 13 § 2. mom.</p> <p>Perusteena he kertovat anomuksessaan seuraavaa: Tavoitteenamme on selvittää, millainen merkitys Arki toimivaksi -mallin mukaisella perhetyöllä on perheille. Haluamme perehtyä tarkasti myös Arki toimivaksi -perhetyön mallin toimintaedellytyksiin ja -periaatteisiin.</p> <p>Selvitämme perhetyöntekijöiden ajatuksia ja kokemuksia seurakunnan asemasta ja merkityksestä perhetyön palvelukentässä. Pohdimme työssämme myös kristillisyyden roolia Arki toimivaksi -perhetyössä ja muussa seurakunnan perhetyössä. Seurakunnat voivat halutessaan hyödyntää opinnäytetyömme sisältöä käynnistäessään Arki toimivaksi -mallin mukaista perhetyötä.</p> <p>Työn ohjaajina toimivat lehtorit Sami Ritokoski ja Sanna-Maija Kohonen.</p>
Lisätiedot	<p>Juhani Korte kirkkoherra</p> <p>juhani.korte@evl.fi</p> <p>Päätös on allekirjoitettu sähköisesti Domus-asianhallintajärjestelmässä.</p>
Liite	Tutkimus- ja kehittämistyön lupahakemus
Tiedoksi	Kirkkoneuvoston varapuheenjohtaja Johtava varhaiskasvatuksen ohjaaja Opiskelijat Anu Suomalainen ja Henna Hautala

LOHDJAN SEURAKUNTA
LOJO FÖRSAMLING

Viranhaltijapäätös
kirkkoherra
03.02.2021

1/2021 2 (2)
DLOH/24/04.01/2021

Oikaisuvaatimusohje

Oikaisuvaatimusoikeus

Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen. Oikaisuvaatimuksen saa tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen). Seurakuntayhtymän viranomaisen päätöksestä oikaisuvaatimuksen saa tehdä myös seurakuntayhtymän jäsen seurakunta ja sen jäsen.

Oikaisuvaatimusviranomainen

Lohjan seurakunnan kirkkoneuvosto
Laurinkatu 40, 08100 Lohja
PL 49, 08101 Lohja
lohja.taloustoimisto@evl.fi

Oikaisuvaatimusaika ja sen alkaminen

Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaanista. Seurakunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, kun pöytäkirja on asetettu yleisesti nähtäväksi. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemäntenä päivänä kirjeen lähettämisestä, jollei tiedoksiannon näytetä tapahtuneen myöhemmin, tai saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaanitodistukseen merkittynä aikana. Oikaisuvaatimuksen voi omalla vastuullaan lähettää postitse, lähetin välityksellä tai sähköisesti. Käytettäessä sähköistä tiedoksiantoa viestin katsotaan saapuneen vastaanottajalle sinä päivänä, jolloin sähköinen viesti on vastaanottajan käytettävissä tämän vastaanottolaitteessa siten, että viestiä voidaan käsitellä. Tällaisena ajankohtana pidetään viestin lähettämispäivää, jollei asiassa esitetä luotettavaa selvitystä siitä, että sähköinen viesti on saapunut vastaanottajalle myöhemmin. Oikaisuvaatimuksen on oltava perillä oikaisuvaatimusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä.

Oikaisuvaatimuksen sisältö

Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi

- oikaisuvaatimuksen tekijän nimi ja tarvittavat yhteystiedot asian hoitamiseksi
- tiedot oikaisuvaatimuksen kohteena olevasta päätöksestä
- millaista oikaisua päätökseen vaaditaan
- millä perusteilla oikaisua päätökseen vaaditaan.